

Erhvervsskolars erfaringer med nødundervisning under covid-19- pandemien

En undersøgelse af nødundervisning i foråret og
sommeren 2020

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

INDHOLD

Erhvervsskolors erfaringer med nødundervisning under covid-19- pandemien

1	Resumé	4
2	Indledning	11
2.1	Formål og undersøgelsesspørgsmål	11
2.2	Metodisk design	12
2.3	Datakilder i undersøgelsen på erhvervsskoleområde	13
3	Ledelse og rammesætning	16
3.1	Ledelse og rammesætning i nedlukningsperioden	16
3.2	Vilkår af betydning for nødundervisningen i nedlukningsperioden	21
3.3	Ledelse og rammesætning i genåbningsperioden	23
4	Nødundervisningens tilrettelæggelse og elevernes udbytte	28
4.1	Tilrettelæggelse af og indhold i undervisningen i nedlukningsperioden	28
4.2	Elevernes oplevelse og udbytte af undervisningen i nedlukningsperioden	32
4.3	Tilrettelæggelse af og indhold i genåbningsperioden	35
4.4	Elevernes oplevelse og udbytte af undervisningen i genåbningsperioden	37

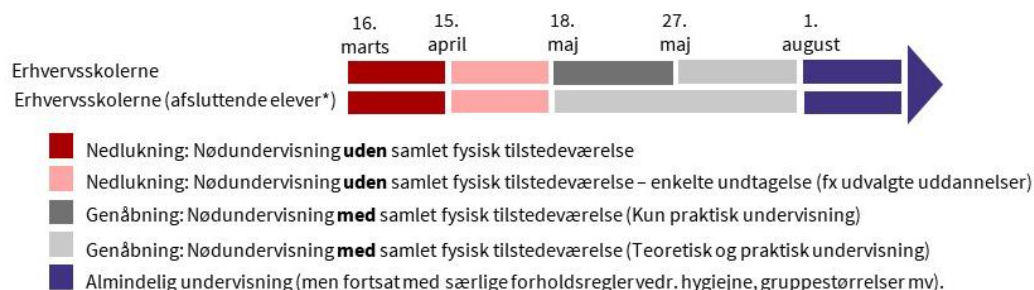
1 Resumé

Denne rapport er en del af en større opsamling på erfaringerne med nødundervisning i foråret og sommeren 2020 på hhv. grundskole-, ungdoms- og voksenuddannelsesområdet. Undersøgelsen er gennemført på opdrag fra Børne- og Undervisningsministeriet (BUVM) med det formål at samle og lære af de erfaringer, som skoler og uddannelser gjorde sig under de første måneder af covid-19-pandemien.

Rapporten belyser de erfaringer, som uddannelsesledere, lærere og elever på erhvervsskolerne har gjort sig i forbindelse med den nødundervisning, der fandt sted på erhvervsskolerne i foråret og forsommeren 2020. Som illustreret nedenfor omfattede perioden med nødundervisning både en nedlukning af skolerne i marts og en gradvis genåbning i løbet af april-maj.

FIGUR 2.1

Nødundervisning på erhvervsskolerne i foråret og forsommeren 2020

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2020.

Note: *Elever på forløb med eux, som afslutter sidste gymnasiale fag.

I de fire øvrige rapporter har Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) undersøgt, hvilke erfaringer man har gjort sig med nødundervisning under covid-19-perioden i hhv. grundskolen, på de gymnasiale uddannelser, den forberedende grunduddannelse (FGU), uddannelsen for unge med særlige behov (STU) samt på voksen- og efteruddannelserne.

Erfaringsopsamlingen på erhvervsuddannelsesområdet har fokus både på nødundervisningens *styrings- og ledelsesmæssige rammer* (kapitel 3) og *organisering og pædagogik* (kapitel 4). Opsamlingen belyser således de retningslinjer og forventninger til nødundervisningen, som skoleledelserne har udstukket. Rapporten giver herudover indsigt i nødundervisningens organisering, pædagogik og didaktik, dvs. hvordan nødundervisningen blev struktureret, og hvilke erfaringer lærere og elever gjorde sig med forskellige undervisningsformer i hhv. nedluknings- og genåbningsperioden i foråret og forsommeren 2020. Herunder belyses elevernes deltagelse, motivation samt trivsel og læring i perioden med nødundervisning samt forskellene mellem elevgrupper med fokus på elever

med behov for særlig opmærksomhed. Der ses endvidere på, hvordan eleverne oplevede aflysningen af afgangsprøverne og hvilke alternativer, der evt. blev sat i stedet.

Relevans og målgruppe

Der var i perioden med nødundervisning som følge af covid-19-pandemien i foråret og forsommeren 2020 tale om en ekstraordinær situation. Erhvervsskolerne gjorde sig på kort tid mange helt nye erfaringer. For det første måtte skolerne finde måder, hvorpå de kunne håndtere en decideret nedlukning på grund af en pandemi, og for det andet betød de helt nye rammer, at ledere, lærere og elever gjorde sig erfaringer med forskellige former for fjernundervisningen. Formålet med erfaringsopsamlingen på erhvervsskolerne er at fremhæve den læring og de erfaringer, man gjorde sig i hhv. nedluknings- og genåbningsperioden med henblik på dels at blive klogere på, hvordan man kan håndtere tilsvarende ekstraordinære situationer i fremtiden, og dels hvordan erfaringen med fjernundervisning kan være relevant i videreudviklingen af skolernes almindelige praksis. Der tages dog det forbehold, at man ikke kan sammenligne nødundervisning med almindelig undervisning i forholdet én-til-én, hvorfor ikke nødvendigvis alle erfaringer fra covid-19-perioden er relevante, når man på erhvervsskolerne engang vender tilbage til den almindelig skolehverdag.

Rapportens resultater er relevante for både beslutningstagere samt ledelser og lærere på erhvervsskolerne.

Resultater

I det følgende præsenteres de resultater, som træder tydeligst frem i analysen af de mange erfaringer, som ledere, lærere og elever på erhvervsskolerne har gjort sig i covid-19-perioden i foråret og sommeren 2020.

Resultaterne bygger på kvalitative interview med uddannelsesledere og lærere, samt spørgeskemaundersøgelser blandt uddannelsesledere og elever på tværs af både merkantile og tekniske erhvervsuddannelser. Spørgeskemaet er kun sendt til elever, som gik på grundforløbet i marts 2020.

Hovedresultaterne er:

- Størstedelen af de adspurgte elever vurderer, at deres læringsudbytte og motivation for læring var lavere i nedlukningsperioden sammenlignet med normalt.
- Nedlukningsperioden har påvirket elevernes trivsel i forskellig grad. For nogle elever har perioden været en udfordring på grund af begrænsningerne i den sociale kontakt. For andre elever har perioden bidraget til øget trivsel.
- Nedlukningsperioden påvirkede erhvervsuddannelser forskelligt. På nogen uddannelser var det muligt at gennemføre det meste af undervisningen virtuelt. På andre uddannelser var det ikke muligt. Dette gjorde sig især gældende på tekniske uddannelser med meget praktisk undervisning.
- Variation i den virtuelle undervisning under nedlukningen var vigtig for elevernes motivation. Lærerne udviklede deres undervisning undervejs i perioden til at blive mere varieret og indebære mindre sammenhængende tid foran skærmen for eleverne.
- I nedlukningsperioden blev en stor del af den praktiske undervisning udskudt og genåbningsperioden blev derfor især brugt til at styrke elevernes praktiske kompetencer.

- Nødundervisningsperioden har bidraget positivt til lærernes digitale kompetencer og har medvirket til at skolerne er blevet opmærksomme på at klæde elever og lærere på til at anvende skolens digitale læringsplatform.

Størstedelen af de adspurgte elever oplevede, at de lærte mindre under nedlukningen

Det er elevernes vurdering, at deres læringsudbytte var mindre i nedlukningsperioden sammenlignet med den almindelige undervisning. I spørgeskemaundersøgelsen angiver 59 % af de adspurgte elever, at det var deres oplevelse, at de lærte mindre i nedlukningsperioden end normalt. Derudover oplevede 56 %, at de var mindre motiverede for skolearbejdet.

Elevernes besvarelser indikerer imidlertid, at der skete en forbedring i læringsudbyttet i genåbningsperioden. Her svarer i alt 22 % af de adspurgte elever, at de lærte mindre, og i alt 22 % var mindre motiverede for skolearbejdet sammenlignet med perioden før covid-19-pandemien.

Erfaringsopsamlingen viser dog også, at nogle elever havde glæde af fjernundervisningen. Knap hver fjerde af de adspurgte elever (i alt 23 %) angiver, at de var mere motiverede i nedlukningsperioden end ellers. I alt 18 % af de adspurgte elever vurderer, at de lærte mere i perioden. De kvalitative analyser indikerer, at især de mere tilbageholdende elever samt elever med angst havde det bedre under nedlukningen. For disse elever gav nedlukningen ro og overskud til at engagere sig fagligt i undervisningen, da de ikke skulle forholde sig til andre mennesker og de sociale spilleregler på skolen.

Den kvalitative analyse viser, at man på nogle skoler valgte at forlænge uddannelsesforløbet for de elever, som lærere og ledere vurderede ikke havde fået et tilstrækkeligt fagligt udbytte i løbet af nedlukningsperioden på enten grundforløbet eller hovedforløbet. Det gjaldt bl.a. de elever, som på grund af egne hjemsendte børn eller mangel på nødvendigt it-udstyr ikke havde mulighed for at deltage i den virtuelle undervisning. Derudover er der eksempler på skoler, som forlængede forløbet for de elever, som var startet på deres uddannelse i nedlukningsperioden og derfor ikke havde mulighed for at modtage praktisk undervisning på GF2 eller hovedforløbet.

Nedlukningsperioden påvirkede elevernes trivsel forskelligt

Erfaringsopsamlingen viser, at nedlukningsperioden påvirkede elevernes trivsel i meget forskellig grad. For nogle elever var perioden en stor udfordring på grund af begrænsningerne i den sociale kontakt med andre personer. For andre elever bidrog perioden til øget trivsel af selvsamme årsag.

I spørgeskemaundersøgelsen svarer i alt 37 % af de adspurgte elever, at de var i dårligere eller meget dårligere humør i nedlukningsperioden sammenlignet med perioden inden covid-19-pandemien. I alt oplevede hver fjerde elev (i alt 25 %) derimod at være i bedre eller meget bedre humør, mens 37 % af de adspurgte elever ikke oplevede nogen forskel.

I de kvalitative interview peger ledere og lærere ligeledes på, at perioden har påvirket eleverne forskelligt. Nogen elever havde det sværere i nedlukningsperioden, mens andre elever havde det godt. De peger blandt andet på at elever med angst og andre psykiske eller sociale udfordringer så ud til at trivedes i denne periode.

Nedlukningen var mest udfordrende på uddannelser med meget praktisk undervisning

Undersøgelsen viser, at nødundervisningens faglige indhold og omfang blev tilpasset det, som var realistisk i den ekstraordinære situation. Dette har varieret meget på tværs af de forskellige erhvervsuddannelser og fag. Nogle uddannelser og fag har haft let ved omlægningen til virtuel fjernundervisning, og her har man så vidt muligt forsøgt at fastholde eleverne almindelige skema i nedlukningsperioden. Det drejede sig fx om de merkantile uddannelser, da det meste af undervisningen her ikke kræver fysisk tilstedeværelse (i modsætning til fx praktiske på de tekniske områder).

På andre uddannelser og i andre fag har man derimod været nødsaget til at justere undervisningens struktur og indhold i nedlukningsperioden. Særligt på uddannelser og i fag, hvor undervisningen normalt gennemføres i et værksted eller køkken, var man nødt til at udskyde eller omstrukturere undervisningen og i stedet fokusere på de teoretiske elementer. Der ses dog en tendens til, at man på disse uddannelser opprioriterede den praktiske undervisning i genåbningsperioden for at kompensere for den manglende praktiske undervisning i nedlukningsperioden.

Spørgeskemaundersøgelsen blandt eleverne viser, at lidt over halvdelen af de adspurgte elever på uddannelser under uddannelsesområdet *Teknologi, byggeri og transport* (52 %) oplevede, at arbejdsmængden i skoleundervisningen var mindre i nedlukningsperioden med nødundervisning sammenlignet med før covid-19-pandemien. Det er en væsentligt større andel end på de øvrige uddannelsesområder, hvor dette gør sig gældende for under 40 % af de adspurgte elever.

Mindre, men mere systematisk og individualiseret feedback

Nedlukningsperioden ændrede den måde, hvorpå lærerne gav eleverne feedback. Det viser analysen af de kvalitative data. Hvor lærerne normalt giver feedback i plenum eller i forbindelse med den uformelle snak med eleverne, foregik feedbacken i nedlukningsperioden i højere grad individuelt eller i grupper og på fastlagte tidspunkter via en virtuel platform som *Zoom*, *Microsoft Teams* eller lign.

Det er ikke helt entydigt, hvordan disse ændringer påvirkede kvaliteten af den feedback, eleverne modtog. I spørgeskemaundersøgelsen svarer i alt 45 % af de adspurgte elever, at de i nedlukningsperioden oplevede at få mindre eller meget mindre feedback end sædvanligvis. Analysen af de kvalitative interview viser dog, at lærerne vurderer, at feedbacken i nedlukningsperioden var mere systematisk, og at formålet var mere tydeligt og konkret end ellers. Ifølge lærerne kom det især de elever til gode, som normalt oplever det som grænseoverskridende at skulle henvende sig til læreren foran hele klassen. Til gengæld havde lærerne ikke i samme grad som ellers mulighed for at identificere og hjælpe de elever, som gik i stå med en opgave og ikke selv henvendte sig for at få hjælp.

Kontaktlærerne stod for den primære kontakt til eleverne

Analysen af de kvalitative interview peger på, at ledelserne stillede krav til lærernes kontakt til eleverne. Den opgave blev typisk forankret hos kontaktlærerne, som også under normale omstændigheder er ansvarlige for at følge op på elevernes læring, trivsel og deltagelse. Opmærksomheden på opgaven blev dog skærpet i nedlukningsperioden med særligt fokus på de elever, som var fraværende i fjernundervisningen. På tværs af de adspurgte skoler er der flere eksempler på, at skolerne brugte mange ressourcer på at opspore og rådgive de frafaldstruede elever. Opsporingen skete enten via elevens kontaktlærer eller via et mentorkorps eller fastholdelsesteam. Spørgeskemaundersøgelsen blandt eleverne viser, at i perioden talte eller skrev 11 % af de adspurgte elever hver dag

med en lærer, kontaktlærer, vejleder eller lignende. 51 % af de adspurgte elever svarer, at dette skete én-fire gange om ugen.

Undersøgelsen viser desuden, at hver anden skole (51 %) valgte at invitere elever, som lærere og ledere enten vurderede som frafaldstruede, som mistrivedes i hjemmet, eller som havde store digitale udfordringer, på skolen i nedlukningsperioden, så de kunne deltage i undervisningen dér. 10 % af de adspurgte elever svarer, at de blev tilbudt at komme på skolen i nedlukningsperioden.

Lærerne fik løbende øget fokus på at variere og praksisrette undervisningen

På tværs af interview med ledere og lærere bliver det tydeligt, at nødundervisningen ændrede karakter i løbet af nedlukningsperioden. Analysen viser, at undervisningen i nedlukningsperioden primært bestod af virtuelle læreroplæg og individuelle opgaver. I begyndelsen af perioden var der ligeledes en tendens til, at lærerne så vidt muligt forsøgte at følge undervisningens almindelige skema, ligesom de i høj grad gjorde brug af synkron virtuel undervisning.

I løbet af nedlukningsperioden erfarer flere lærere, at de mange timer bag en skærm både ifm. undervisning og opgaveskrivning var hårdt og demotiverende for eleverne. I spørgeskemaundersøgelsen svarer i alt 52 % af de adspurgte elever, at de i nedlukningsperioden oplevede mindre eller meget mindre variation i undervisningen end ellers. Derudover havde nogle elever svært ved at deltage i den synkrone virtuelle undervisning, herunder bl.a. voksne elever med hjemmeboende børn, som var hjemsendt fra skole eller daginstitution i nedlukningsperioden.

På baggrund af disse erfaringer begyndte lærerne i højere grad at variere undervisningen i løbet af nedlukningsperioden. De skruede bl.a. ned for mængden af synkron undervisning og op for antallet af individuelle opgaver, som kunne løses væk fra skærmen, eller når det passede ind i elevens dag. Nogle lærere forsøgte derudover at inddrage praktiske opgaver, som eleverne kunne løse hjemmefra for på den måde at styrke elevernes motivation for undervisningen. Der er blandt andet eksempler på skoler, som leverede byggematerialer til elevernes hjem, så de kunne bygge et produkt derhjemme, eller at en lærer bad eleverne om at tilberede mad i eget køkken.

Stor udvikling i den digitale infrastruktur og lærernes kompetencer

Erfaringsopsamlingen viser, at skolerne havde meget forskellige forudsætninger for at arbejde med virtuel undervisning i nedlukningsperioden. Perioden har til gengæld bidraget til en stor udvikling af skolernes digitale infrastruktur og lærernes kompetencer i forhold til at anvende digitale teknologier og læringsplatforme. Spørgeskemaundersøgelsen blandt ledere viser, at i alt 76 % af skolelederne angiver at deres skole i mindre grad eller slet ikke havde erfaring med at gennemføre undervisning som fjernundervisning på tidspunktet for nedlukningsperiodens start. Derudover var der stor variation i lærernes didaktiske og tekniske kompetencer ift. at afvikle undervisningen virtuelt.

I løbet af nedlukningsperioden har de fleste ledere haft fokus på at understøtte lærernes kompetencer gennem sparring og kurser. Særligt lærernes tekniske kompetencer var i fokus. I spørgeskemaundersøgelsen svarer de adspurgte ledere, at de i løbet af nedlukningsperioden rammesatte vejledning, sparring og/eller videndeling for det undervisende personale mht. tekniske aspekter af afvikling af den virtuelle undervisning. Derudover peger interviewene på, at der på flere af de skoler, som manglede en sådan, blev etableret en fælles digital læringsplatform. Det bidrog til en øget ensretning af lærernes arbejde og styrkede deres muligheder for videndeling.

Det er erfaringen, at perioden med nødundervisning i foråret og sommeren 2020 har haft en positiv betydning for det undervisende personales digitale kompetencer og lærerens motivation for at anvende digitale læremidler i fremtiden.

Perspektivering

Erfaringsopsamlingen på erhvervsskolerne giver anledning til en række perspektiverende refleksioner. Da opsamlingen sætter fokus på ledere, lærere og elevers oplevelser i en ganske ekstraordinær periode med nødundervisning og generelt helt anderledes vilkår på skolerne, virker det oplagt at tage ved lære af erfaringerne som forberedelse til en fremtidig periode med nedlukning af skolerne. Nedlukningsperioden har imidlertid også afstedkommet nogle mere overordnede erfaringer om virtuel undervisning, som ikke kun knytter sig til perioder med nødundervisning, men som kan komme skolerne til gode i det fremtidige, generelle arbejde med digitalisering af dele af undervisningen.

Erfaringsopsamlingen peger på, at skolerne har udviklet deres kompetencer og erfaringer i virtuel undervisning i løbet af perioden med nødundervisning i første halvdel af 2020. Flere skoler har fx fået etableret digitale læringsplatforme, skolerne har fået gode erfaringer med, hvordan man afholder digitale møder, og lærerne har udviklet deres digitale kompetencer. De nye erfaringer og kompetencer har givet anledning til, at skolerne vil inddrage mere virtuel undervisning i fremtiden. Det gælder både en yderligere digitalisering af den teoretiske undervisning med fysisk tilstedeværelse og mere fjernundervisning samt online feedback i forbindelse med projektforsøg fx i forbindelse med erhvervsområdeprojekter på euforsøbene.

Erfaringsopsamlingen viser, at lederne primært har understøttet udviklingen af lærernes tekniske kompetencer. Det er dog mindst lige så vigtigt, at lærerne er klædt ordentligt på til at gøre sig didaktiske overvejelser, når de skal tilrettelægge virtuel undervisning. Det er især vigtigt i forhold til at understøtte elevernes motivation samt udviklingen af en faglig identitet, som på erhvervsuddannelserne i høj grad opstår i det praktiske og erhvervs-specifikke arbejde. Det er derfor vigtigt, at lærerne har fokus på disse elementer, når de tilrettelægger og gennemfører den virtuelle undervisning i de uddannelsesspecifikke fag – enten ved brug af simulationsprogrammer eller ved praktiske opgaver, som eleverne kan løse hjemmefra. I fremtiden er det således vigtigt, at ledelsen også prioriterer, at lærerne udvikler deres didaktiske kompetencer i at tilrettelægge og gennemføre god og motiverende virtuel undervisning.

Deltagelse i virtuel undervisning kræver nogle særlige kompetencer af eleverne, som eleverne ikke nødvendigvis har. Det viser erfaringsopsamlingen. Lærerne fortæller fx, at eleverne ikke altid ved, hvordan de skal deltage i den virtuelle undervisning på en god og hensigtsmæssig måde fx via *Microsoft Teams* eller *Zoom*. Det drejer sig bl.a. om, at mange elever ikke bryder sig om at have kameraet tændt, selv om det nogle gange er nødvendigt for undervisningen, eller om episoder, hvor eleverne digitalt chikanerer hinanden ved fx at smide hinanden ud af de digitale grupperum. Det understreger, at god og hensigtsmæssig deltagelse i virtuel undervisning og gruppearbejde er noget, eleverne skal lære.

Det er samtidig vigtigt at være opmærksom på, at selvom flere skoler har gjort sig positive erfaringer med virtuel undervisning i grundfagsundervisningen, har de fleste også oplevet udfordringer med den nye undervisningsform. Det drejer sig bl.a. om elever, som i høj grad har savnet det sociale fællesskab i klassen og på skolen. Samtidig oplever eleverne, at de har fået mindre feedback i nedlukningsperioden, og mange har desuden oplevet den virtuelle undervisning som meget ensformig. Derfor forekommer det væsentligt for skolerne at overveje, hvordan de kan imødekomme disse udfordringer, hvis de i fremtiden har til hensigt oftere at gennemføre virtuel undervisning. Fx

er variation i forhold til undervisningens form og indhold nødvendig, hvis eleverne skal have motivation for at deltage.

Om datagrundlaget

Rapportens analyser bygger på både kvantitative og kvalitative data. Der er til undersøgelsen gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt uddannelsesledere og elever på erhvervsskolerne i Danmark. Dataindsamlingen er foregået i perioden fra september til oktober 2020, hvor skolerne viste sig langt mindre tilbøjelige til at ville deltage, end det erfaringsmæssigt ellers er tilfældet. Denne rapportes kvantitative analyser siger derfor principielt kun noget om de skoler og respondenter, der indgår i spørgeskemaundersøgelsens datagrundlag, og ikke om den samlede population af erhvervsskoler. I alt indgår der svar fra 49 ledere og 1.355 elever på erhvervsskolerne. Det svarer til en svarprocent (ud af udsendelsesgrundlaget) på hhv. 45 % blandt lederne og 23 % blandt eleverne.

Spørgeskemaet til elever er sendt til elever, som gik på enten GF1 eller GF2 i foråret 2020. 99 % af besvarelsene kommer fra elever, der gik på GF2, hvilket er i overensstemmelse med elevpopulationen på erhvervsskolerne i denne periode, da få elever går på GF1 i marts. Eleverne repræsenterer alle fire overordnede uddannelsesområder/hovedområder.

Repræsentativitetsanalyser viser, at der er visse skævheder i data, både hvad angår leder- og elevbesvarelser. I elevdata er der konstateret signifikante skævheder hvad angår køn, alder, forældres uddannelsesniveau, bopælsregion og hovedområde set ift. populationen. I lederdata er substantielle forskelle ift. populationen på mellem +/- 10-13 procentpoint hvad angår hovedområde, geografisk placering (region) og skolestørrelse. Forskellene på lederbesvarelser og population er dog ikke signifikante på grund af det lille datagrundlag (49 lederbesvarelser).

Denne rapportes beskrivende analyser siger derfor kun noget om de skoler og respondenter, der indgår i spørgeskemaundersøgelsens datagrundlag og ikke noget om den samlede population af erhvervsskoler. Dog indikerer sensitivitetsanalyser af elevbesvarelser, at skævhederne ikke har betydning for undersøgelsens konklusioner.

Som en del af undersøgelsens datagrundlag indgår der ligeledes kvalitative telefoninterview med i alt fire uddannelsesledere og seks lærere fra fire forskellige erhvervsuddannelsesinstitutioner. Ledere og lærere er udvalgt, så de tilsammen repræsenterer uddannelser fra forskellige uddannelsesområder, inkl. SOSU og de merkantile uddannelser. Lærerne er desuden udvalgt, så de samlet set både repræsenterer grundfag og uddannelsesspecifikke fag på såvel hoved- som grundforløb.

Læs mere om metode og repræsentativitetsanalyser i afsnit 2.3 og metodebilag A.

2 Indledning

Alle skoler og uddannelsesinstitutioner i Danmark måtte i marts 2020 lukke som følge af covid-19-pandemien. Undervisningen kunne derfor i en periode ikke foregå som den plejede, dvs. den måtte gennemføres uden samlet fysisk tilstedeværelse af lærere, elever, kursister og deltagere. I stedet trådte en nødundervisningsbekendtgørelse i kraft (BEK nr. 242 af 19.3.2020). Målet med nødundervisningen var at tilgodese den enkelte elevs behov inden for rammerne af, hvad der var praktisk muligt i den ekstraordinære situation.

I løbet af april og maj 2020 fik skolerne og uddannelsesinstitutionerne gradvist lov til at genåbne, og en ny nødundervisningsbekendtgørelse så trådte i kraft (BEK nr. 629 af 15.5.2020). Nødundervisning i genåbningsperioden sigtede mod en "fleksibel og gradvis indfasning af den almindelige undervisning" (af 15.5.2020, s. 2). Selvom elever og lærere kunne vende tilbage til skolerne, var der dog fortsat tale om en ekstraordinær situation, og undervisningen var heller ikke i denne periode, som den plejede.

Denne rapport om *Erhvervsskolenes* erfaringer er en del af undersøgelsen *Systematisk erfaringsopsamling om læring fra covid-19-perioden på grundskole-, ungdoms- og voksenuddannelsesområdet*. Undersøgelsen er gennemført på opdrag fra Børne- og Undervisningsministeriet (BUVM) og rapporten er én ud af i alt fem rapporter fra samme undersøgelse. I de fire øvrige rapporter har Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) undersøgt, hvilke erfaringer man har gjort sig med nødundervisning under covid-19-perioden på hhv. grundskoler, gymnasiale uddannelser, den forberedende grunduddannelse (FGU), ungdomsuddannelse for unge med særligt behov (STU) samt på voksen- og efteruddannelserne.

2.1 Formål og undersøgelsesspørgsmål

Formålet med undersøgelsen er at opsamle erfaringerne fra skolernes nødundervisning i foråret 2020. Covid-19-pandemien har stillet skoleledelser, lærere og elever over for en ekstraordinær udfordring. Skolerne har med kort varsel skullet beslutte, hvad nødundervisningen skulle bestå af, og hvordan den skulle gennemføres. Eleverne har heller ikke haft mulighed for at forberede sig på, hvordan undervisning derhjemme skulle forløbe, og det var også en anderledes skoledag, der mødte dem, da de igen fik mulighed for at vende tilbage til skolerne i genåbningsperioden.

Alle elever, lærere og ledere har gjort sig erfaringer både i nedluknings- og i genåbningsperioden, som kan være relevante i et fremadrettet perspektiv. Selvom der har været tale om en helt ekstraordinær situation i 2020, og selvom man må være opmærksom på, at nødundervisning ikke kan sammenlignes i forholdet 1:1 med almindelig undervisning, viser det sig alligevel, at der er nogle erfaringer og indsigter fra perioden, som skolerne kan bruge i den videre udvikling af ledelse, organisering og tilrettelæggelse af undervisningen – både i særlige situationer som den nuværende (primus 2021) og ift. en mere almindelig uddannelseshverdag.

Erfaringsopsamlingen tager afsæt i et todelt fokus på henholdsvis (a) styring og ledelse, samt (b) undervisning og pædagogik. Undersøgelsen på erhvervsskolerne belyser følgende overordnede spørgsmål og temaer (de detaljerede undersøgelsesspørgsmål fremgår af rapportens metodebilag, bilag A):

Styring og ledelse

- Hvilke rammer og retningslinjer for samt forventninger til nødundervisningen har skoleledelsen udstukket i hhv. nedluknings- og genåbningsperioden?
- Hvordan har vilkårene for nødundervisningen set ud fra et ledelsesperspektiv? I nedlukningsperioden: ledelse af medarbejdere på afstand og lærernes digitale omstilling? I genåbningsperioden: ledelse af en periodevis fysisk opdelt medarbejderstab, organisatoriske implikationer af retningslinjer om afstand, gruppestørrelse mv. (dvs. personaledækning af klasser og fag og udnyttelse af skolernes lokaler, udefaciliteter mv.)?

Undervisning og pædagogik

- Hvordan er nødundervisningen blevet struktureret, og hvilke erfaringer har lærere og elever gjort sig med forskellige undervisningsformer i nedlukningsperioden, herunder hvilke muligheder og begrænsninger de digitale læringsplatforme, digitale læringsmidler mv. giver?
- Hvordan var elevernes deltagelse, motivation, trivsel og læring? Hvilke aspekter af nødundervisningen har hhv. understøttet og udfordret elevernes deltagelse, motivation, trivsel og læring? Hvilke forskelle ser vi blandt forskellige elevgrupper i hhv. nedluknings- og genåbningsperioden?
- Hvordan er nødundervisningen blevet struktureret, og hvilke erfaringer har lærere og elever gjort sig med forskellige undervisningsformer i genåbningsperioden, herunder undervisning i mindre hold, færre lærere per hold, mere undervisning udendørs?

På tværs af dette todelte fokus, ser vi også på følgende tre temaer:

- Hvordan har skolerne taget hånd om elever med særlige behov i nedlukningsperioden og eventuelt også efterfølgende?
- Hvordan oplevede eleverne aflysningen af prøverne, og hvilke alternativer til de aflyste prøver blev der evt. sat i stedet?
- Hvordan har lærerne oplevet arbejdsmængden og det kollegiale samarbejde i hhv. nedluknings- og genåbningsperioden?

2.2 Metodisk design

Samlet set bygger erfaringsopsamlingen på en kombination af kvantitative og kvalitative datakilder, der inddrager perspektiver fra en række forskellige aktører, herunder ledelse, lærere og elever. Der er i designet lagt vægt på, at undersøgelsens datagrundlag giver mulighed for både at tegne et bredt billede af de forskellige aktørers erfaringer fra covid-19-perioden og at udfolde disse billeder med mere konkrete og dybdegående beskrivelser af de erfaringer, skolerne har gjort sig. Dog er der forskel på bredden og dybden, hvormed de forskellige uddannelsesområder belyses. Disse forskelle afspejler en prioritering foretaget af BUVM.

Det er en grundlæggende præmis for erfaringsopsamlingen, at dataindsamlingen er gennemført i efteråret 2020, dvs. flere måneder efter at skolernes nedluknings- og genåbningsperiode har fundet

sted. Denne forsinkelse kan potentielt have indflydelse på karakteren og detaljegraden af de erfaringer, der er indsamlet.

Erfaringsopsamlingen er informeret og kvalificeret gennem en forundersøgelse, der dels har inddraget viden fra allerede eksisterende undersøgelser (eVidenCenter og DEA 2020, SDU 2020, Nationalt Center for Erhvervspædagogik 2020, jf. afsnit 3.1 i bilag A), dels har bestået af en række indledende telefoninterview, der har haft til formål at fokusere indhold og tilpasse sprogbrug i forbindelse med den efterfølgende dataindsamling.

2.3 Datakilder i undersøgelsen på erhvervsskoleområdet

Erfaringsopsamlingen på *erhvervsskoleområdet* baserer sig på analyser af såvel kvantitative som kvalitative data for på den måde at give et bredt og nuanceret billede af de erfaringer, som de deltagende erhvervsskoler, har gjort sig i nødundervisningsperioden. Et overblik over de enkelte datakilder præsenteres her, og der henvises til metodebilag A for yderligere detaljer om dataindsamlings forløb og resultater.

2.3.1 Survey

På erhvervsskoleområdet er der gennemført spørgeskemaundersøgelser blandt følgende respondentgrupper:

- Uddannelsesledere
- Elever, der gik på grundforløbet i marts-juni 2020.

Spørgeskemaundersøgelsen er gennemført af Epinion på vegne af Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), og følgende metodeafsnit tager afsæt i metodebeskrivelser udarbejdet af Epinion.

Data fra spørgeskemaundersøgelsen inddrages med det forbehold, at der på trods af en omfattende proces er opnået svarprocenter (ud af de *indberettede* antal respondenter) på hhv. 45 % blandt ledere og 23 % blandt elever. De gennemførte repræsentativitetsanalyser viser, at der er skævheder i ft. nogle parametre, hvoraf et antal er statistisk signifikante.

I lederdatagrundlaget kan der identificeres afvigelser mellem data og populationen hvad angår hovedområde (underrepræsentation af kontor, handel og forretningsservice), geografisk placering (underrepræsentation af Region Midtjylland og overrepræsentation af Region Syddanmark) og skolestørrelse (underrepræsentation af de små skoler og overrepræsentation af de store skoler) på mellem +/- 10-13 procentpoint, hvilket må betragtes som betydelige forskelle. Forskellene mellem spørgeskemabesvarelser og populationen er dog ikke statistisk signifikante, hvilket formodentlig skyldes det lille datagrundlag på 49 besvarelser.

I elevdatagrundlaget kan der konstateres statistisk signifikante skævheder i analysegrundlaget, hvad angår køn (overrepræsentation af kvinder), alder (overrepræsentation af elever under 18 år og underrepræsentation af elever mellem 18-24 år), bopælsregion (overrepræsentation af Region Midtjylland og underrepræsentation af Region Hovedstaden), hovedområde (overrepræsentation af Omsorg, Sundhed og Pædagogik og underrepræsentation af Teknologi, Byggeri og Transport) og forældres uddannelsesniveau (overrepræsentation af forældre med videregående uddannelser og underrepræsentation af forældre uden uddannelse), når man sammenligner med den tilfældigt udtrukne stikprøve. Som sensitivitetsanalyse er der afprøvet vægtning for at udligne identificerede

skævheder i elevdata. Brug af vægte viste imidlertid ingen nævneværdige forskelle i de afrapporterede svarfordelinger. Derfor afrapporteres uvægtede data i rapporten.

På baggrund af analyserne af undersøgelsens repræsentativitet er det EVAs samlede vurdering at der ikke er betydelig bias i elevundersøgelsens overordnede resultater, om end stikprøven ikke kan betragtes som direkte repræsentativ for populationen, og der dermed ikke uden videre kan generaliseres fra undersøgelsen til den samlede population af elever på erhvervsuddannelser i Danmark. Dette skyldes primært at vægtning af data på de konstaterede skævheder ikke rykker ved rapportens hovedkonklusioner.

Hvad angår spørgeskemaundersøgelsen blandt uddannelsesledere på erhvervsuddannelserne er det EVAs samlede vurdering, at data ikke kan betragtes som repræsentativt ift. populationen. Dette skyldes primært, at forskellene mellem population og datagrundlag må betragtes som betydelige, på trods af de ikke er signifikante, samt at det ikke har været muligt at afprøve vægtning pga. datagrundlagets begrænsede størrelse. Det kan således ikke afdækkes, i hvilken grad skævhederne har påvirket svarfordelingerne i rapporten.

Der henvises til metodebilaget for en mere detaljeret gennemgang af repræsentativitet og vægtning.

Ledersurvey

Spørgeskemaundersøgelsen blandt uddannelsesledere blev tilrettelagt som en totalundersøgelse blandt alle uddannelsesledere med ansvar for specifikke uddannelser eller uddannelsesområder på skoler, der udbyder erhvervsuddannelser. Besvarelserne er dermed på uddannelsesområdeniveau (fx "Byggeri") og ikke institutionsniveau (fx Roskilde Tekniske Skole). Det betyder, at der på nogle skoler er flere besvarelser pr. institution. Da oplysninger om uddannelsesledere ikke er offentligt tilgængelige, blev alle skoler bedt om at indberette kontaktoplysninger om deres uddannelsesledere. I alt blev 76 skoler bedt om at indberette oplysninger, hvoraf 55 skoler indberettede 109 uddannelsesledere, og 49 ledere svarede på spørgeskemaundersøgelsen. Dette giver en svarprocent på 45 % ud af de indberettede ledere.

Elevsurvey

Spørgeskemaundersøgelsen blandt elever på erhvervsskoler blev tilrettelagt som en tilfældig stikprøveundersøgelse blandt elever, der gik på grundforløbet i perioden marts-juni 2020. Der blev udsendt invitationer til spørgeskemaundersøgelsen til i alt 6.000 elever via e-Boks, hvoraf 1.355 elever besvarede spørgeskemaet. Dette giver en svarprocent på 23 %.

2.3.2 Telefoninterview

Styrken ved det samlede undersøgelsesdesign ligger i, at data trianguleres ift. at have flere respondentgrupper med i de kvantitative data (uddannelsesledere og elever), men også ved at der i kvalitative datamateriale inddrages perspektiver fra både ledere og lærere.

På erhvervsuddannelsesområdet er der gennemført kvalitative interview med i alt fire uddannelsesledere og seks lærere fra fire forskellige erhvervsskoler. Ledere og lærere er udvalgt, så de samlet set repræsenterer uddannelser fra de forskellige uddannelsesområder. Derudover er lærerne udvalgt, så de både repræsenterer grundfag og uddannelsesspecifikke fag samt underviser på grundforløb og evt. hovedforløb.

Fjernundervisning, virtuel undervisning og digitale læremidler

I erfaringsopsamlingen anvendes følgende begreber til at beskrive måder, hvorpå digitale og virtuelle redskaber og ressourcer har indgået i den nødundervisning, der fandt sted i nedluknings- og til dels i genåbningsperioden i foråret 2020. Begreberne dækker et felt under hastig og kontinuerlig forandring og derfor er disse beskrivelser i sagens natur ikke nødvendigvis hverken helt dækkende eller fuldstændigt afgrænset.

Fjernundervisning

Fjernundervisning er en samlebetegnelse for den undervisning, der er gennemført for de hjemsendte elever og deltagere primært i nedlukningsperioden og nogle steder delvist i genåbningsperioden. Fjernundervisning er tilrettelagt med en fysisk distance mellem lærere og elever/deltagere. Fjernundervisning foregår ofte, men ikke altid, som virtuel undervisning.

Virtuel undervisning

Virtuel forstås i dag typisk i betydningen ”computermedieret”. Det meste af fjernundervisningen i nedlukningsperioden er i en eller anden grad foregået virtuelt. Det kan dreje sig om alt fra beskeder om analoge opgaver givet på en digital platform (som fx *Lectio*, *Moodle* eller *Aula*) til virtuelle læreroplæg. Virtuel undervisning kan både foregå synkront og asynkront:

- Synkron virtuel undervisning: elever/deltagere og/eller lærere er tilstede samtidig i et virtuelt rum. Det kan være på digitale læringsplatforme, som er udviklet til undervisningsbrug eller ved hjælp af digitale samarbejdsplatforme som fx *Microsoft Teams*, *Zoom* og lignende. Den synkrone virtuelle undervisning giver mulighed for at etablere et virtuelt klasseværelse eller grupperum, hvor lærere og elever/deltagere kan indgå i dialog, der kan gennemføres oplæg og eleverne/deltagerne kan samarbejde om opgaverne.
- Asynkron virtuel undervisning: elever/deltagere og lærere er ikke til stede samtidig. I den asynkrone virtuelle undervisning kan læreren fx give eleverne/deltagerne opgaver via digitale læringsplatforme, et digitalt skole-/studieadministrativt system eller andre digitale kommunikationskanaler. Det kan både være analoge opgaver i fysiske bøger, som eleverne/deltagerne har derhjemme og/eller digitalt materiale i form af fx en video, websider eller digitale læremidler.

Digitale læremidler

Digitale læremidler omfatter fx programmer til træning af ordforråd, grammatik og regnefærdigheder, men kan også være hele læringsforløb med tekster, spørgsmål og samarbejdsfora. Selvom de ikke er udviklet specifikt med henblik på undervisning og læring, så har elever og deltagere i den virtuelle undervisning også anvendt andre former for digitale redskaber og programmer som fx sociale medier, kamera- og videooptagelsesprogrammer og lignende.

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut, 2021.

Note: Definitionen af virtuel undervisning er inspireret af denne artikel: <https://emu.dk/eud/corona-gode-raad-til-undervisning/gode-raad-til-virtuel-undervisning>.

3 Ledelse og rammesætning

I dette kapitel beskrives det, hvordan skolernes ledelse har rammesat nødundervisningen – først i nedlukningsperioden og efterfølgende i genåbningsperioden.

3.1 Ledelse og rammesætning i nedlukningsperioden

Undersøgelsen viser, at nedlukningen på erhvervsskolerne var præget af store omstillinger på kort tid. Der har været stor forskel på i hvilket omfang, det har været muligt for lærerne at omlægge undervisningen til virtuel fjernundervisning afhængigt af skolens eksisterende praksis, lærernes kompetencer og ikke mindst indholdet i den konkrete undervisning. Rammer og retningslinjer sat af ledelsen til nødundervisningen i nedlukningsperioden i foråret 2020 har derfor varieret på tværs af fag og uddannelser.

3.1.1 Skolerne sigtede mod at fastholde skemaet, men reduktioner og omstruktureringer var i nogen tilfælde nødvendigt

Det er et udbredt perspektiv i de kvalitative interview, at skolernes ledelse så vidt muligt forsøgte at fastholde elevernes skema i nedlukningsperioden. Der har dog været situationer, hvor det har været nødvendigt at fravige fra den normale struktur.

Først og fremmest har der været situationer, hvor leder og lærere vurderede, at det ikke var praktisk eller fagligt forsvarligt at gennemføre undervisningen som fjernundervisning¹. Dette gjaldt særligt praktisk undervisning, hvor eleverne har brug for adgang til materialer (træ, råvarer mv.) eller maskiner for at kunne gennemføre undervisningen som normalt. Lederne har i disse situationer truffet beslutninger om, at undervisning i de konkrete fag enten skulle reduceres i omfang i nedlukningsperioden, eller at uddannelsernes struktur skulle ændres markant. På tværs af skolerne i de kvalitative interview ses tre tilgange til, hvordan ledelsen har håndteret udfordringen med de praktiske fag på de enkelte uddannelser:

- **Udlevering af materialer:** På nogle uddannelser arrangerede ledelsen, at materialer blev bragt ud til eleverne, så de kunne løse enkelte praktiske opgaver i deres eget hjem.
- **Udskydelse af undervisning:** På andre uddannelser valgte ledelsen at udskyde al undervisning i specifikke fag, uden at denne blev erstattet af anden undervisning i perioden.
- **Fokus på de teoretiske elementer:** På andre uddannelser valgte ledelsen at udsætte alle praktiske opgaver og i stedet fremrykke det teoretiske indhold i fagene. Der er ligeledes eksempler på,

¹ Kravet om nødundervisning omfattede ikke praktisk orienteret undervisning i fag eller aktiviteter, hvor det ville være forbundet med uforholdsmæssige faglige, praktiske eller sikkerhedsmæssige vanskeligheder at gennemføre undervisningen uden samtidig tilstedeværelse af underviser og elever (BEK nr. 629 af 15.5.2020).

at hele uddannelser blev omstruktureret. Fx er der i de kvalitative interview et eksempel på, at ledelsen valgte at rykke rundt på nogle af skoleperioderne i hovedforløbet på flere af deres uddannelser. Ændringen betød, at eleverne i nedlukningsperioden fik teoretisk undervisning fra to skoleperioder, mens de praktiske elementer fra begge skoleperioder blev udskudt, til eleverne igen var på skolen. Denne ændring har ifølge lederen medvirket til, at eleverne kunne gennemføre uddannelsen på den planlagte tid uden behov for forlængelse heraf.

En pointe fra de kvalitative interview er dog, at skolerne ikke anvendte samme tilgang på alle skolens uddannelser. Der var i stedet tale om en individuel ledelsesvurdering af mulighederne i det enkelte fag. Der kan derfor på samme skole ses eksempler på uddannelser, hvor undervisningen i de uddannelsesspecifikke fag blev udskudt, og samtidigt eksempler på uddannelser, hvor undervisningen i de uddannelsesspecifikke fag blev gennemført, men med fokus på det teoretiske indhold osv.

Ifølge spørgeskemaundersøgelsen blandt uddannelsesledere har grundforløbs eleverne på størstedelen af erhvervsuddannelserne (73 %) modtaget i gennemsnit minimum 26 timers lærerstyret undervisning om ugen i nedlukningsperioden. 27 % af de adspurgte ledere angiver, at eleverne i gennemsnit har modtaget færre end 26 timers lærerstyret undervisning i denne periode. Det mindste gennemsnitlige timeantal, som er angivet i spørgeskemaundersøgelsen, er 15 timer (bilag B, tabel 1.1 og 1.2).

Erhvervsskolerne har en stor andel af voksne elever over 25 år, og en udfordring i nedlukningsperioden var derfor, at nogle voksne elever havde svært ved at deltage i undervisningen, da de også havde ansvar for at passe deres egne, hjemsendte børn. Særligt oplevede lederne, at deltagelse i nedlukningsperioden var en udfordring for enlige forældre. Der er derfor eksempler på, at ledelsen besluttede at opstille færre krav til disse elevers aktive deltagelse, og at de gav eleverne mulighed for at forlænge deres uddannelsesforløb, hvis det var nødvendigt. I de kvalitative interview er der både eksempler på forlængelse af grundforløb og hovedforløb.

3.1.2 Krav om kontakt med eleverne

Analysen af det kvalitative datamateriale peger på, at lærerne generelt havde meget frie rammer i forhold til tilrettelæggelse af indholdet i deres undervisning, men at ledelsen stillede krav til lærerne ift. deres løbende kontakt med eleverne.

Kontakten til eleverne var primært forankret hos kontaktlærerne, som også under normale omstændigheder har ansvar for at følge op på elevernes lærings, trivsel og deltagelse. Opmærksomheden på denne opgave blev dog skærpet i nedlukningsperioden. Der var især en forventning om øget opmærksomhed på de elever, som var fraværende i den virtuelle undervisning, eller som havde særlige behov. I de kvalitative interview er der eksempler på, at skolerne brugte mange ressourcer på at opspore og rådgive frafaldstruede elever. Opsporingen skete enten via elevens kontaktlærer eller via et mentorkorps eller fastholdelsesteam.

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at størstedelen af de adspurgte elever havde regelmæssig kontakt med en medarbejder fra skolen i nedlukningsperioden i foråret 2020. 11 % af de adspurgte elever svarer, at de talte eller skrev med en lærer, kontaktlærer, vejleder eller lign. hver dag i perioden, hvor de var hjemme. 51 % svarer, at de gjorde dette én-fire gange om ugen. 29 % svarede "Mindre end én gang om ugen", mens de resterende 8 % svarede "Aldrig" (bilag B, tabel 2.1).

Få elever blev inviteret ind på erhvervsskolerne i nedlukningsperioden

Et par uger inde i nedlukningen fik erhvervsskolerne mulighed for at invitere udvalgte elever ind på skolen, såfremt de vurderede, at eleverne havde et særligt behov for dette. Spørgeskemaundersøgelsen viser, at cirka halvdelen af skolerne, der deltog i spørgeskemaundersøgelsen (51 %), har gjort brug af denne mulighed. 80 % af de ledere, som angiver at de inviterede elever ind på skolen, svarer at der tale om en mindre gruppe elever svarende til 1-5 % af den samlede elevgruppe (bilag B, tabel 1.6).

I spørgeskemaundersøgelsen blandt elever svarer 10 % af de adspurgte elever, at de blev tilbudt at komme ind på skolen i nedlukningsperioden (bilag B, tabel 2.2).

I de kvalitative interview fortæller lærere og uddannelsesledere, at de valgte at invitere elever, som enten var frafaldstruede, mistrivedes i hjemmet eller havde digitale udfordringer, som betød, at de ikke kunne deltage i den virtuelle undervisning.

3.1.3 Ensretning af anvendelse af digitale læringsplatforme

Analysen viser, at der på nogle skoler har vist sig et behov for at ensrette lærernes brug af digitale læringsplatforme til undervisningen i løbet af nedlukningsperioden. Det drejer sig om de skoler, som ikke havde en fælles digital læringsplatform inden nedlukningsperioden.

På de skoler, som allerede inden nedlukningsperioden havde etableret en fælles digital læringsplatform, fik lærerne typisk besked på at anvende den i den virtuelle fjernundervisning. Blandt de skoler, som i begyndelsen af nedlukningen ikke havde en fælles digital læringsplatform, gav lederne derimod lærerne frie rammer til selv at udvælge en digital platform, som kunne fungere i den enkeltes undervisning. På disse skoler betød det, at lærerne i nedlukningsperioden anvendte mange forskellige læringsplatforme. Skolerne oplevede både fordele og ulemper ved denne tilgang. På den ene side var lærerne glade for, at de ikke behøvede at sætte sig ind i nye digitale platforme, men kunne anvende de, de i forvejen kendte. På den anden side oplevede eleverne, at det blev forvirrende med de mange forskellige digitale læringsplatforme i undervisningen. Endelig havde skolens ledelse svært ved at understøtte og give it-support til lærere og elever, når der blev anvendt mange forskellige digitale læringsplatforme.

For at imødekomme udfordringerne valgte nogle af lederne at ensrette lærernes brug af digitale læringsplatforme i løbet af nedlukningsperioden. Der er blandt andet eksempler på, at skoler har indkøbt licenser til specifikke læringsplatforme og fik arrangeret oplæring af både lærere og elever, så de kunne anvende disse, samt etableret mulighed for at lærerne kunne få support i den valgte løsning. Ensretningen har ifølge lærere medvirket til en mere stringent praksis, bedre systemunderstøttelse og bedre mulighed for vidensdeling lærerne imellem.

Ledelsen har haft fokus på at understøtte lærernes digitale kompetencer i nedlukningsperioden

Både interviewdata og spørgeskemadata vidner om, at uddannelseslederne på forskellig vis har forsøgt at understøtte lærernes digitale kompetencer i forbindelse med nedlukningsperioden.

Spørgeskemaundersøgelsen blandt uddannelseslederne viser, at lederne især har haft fokus på at understøtte lærernes tekniske kompetencer. I spørgeskemaundersøgelsen angiver alle lederne, der har deltaget i undersøgelsen, at de i løbet af nedlukningsperioden rammesatte vejledning, sparring og/eller vidensdeling for det undervisende personale mht. tekniske aspekter af den digitale afvikling af undervisningen. Over halvdelen af lederne (53 %) angiver, at de i høj grad gjorde dette, mens de resterende gjorde det i nogen grad (45 %) eller i mindre grad (2 %) (bilag B, tabel 1.3).

I spørgeskemaet svarer samtlige uddannelsesledere ligeledes, at de rammesatte vejledning, sparring og/eller videndeling for det undervisende personale mht. didaktik og pædagogik ifm. den digitale afvikling af undervisningen, om end i lidt mindre grad. 31 % af lederne i spørgeskemaundersøgelsen svarer, at de i høj grad gjorde dette, mens 55 % svarer ”I nogen grad”, og 14 % svarer ”I mindre grad” (bilag B, tabel 1.4).

3.1.4 Ledelsen havde øget dialog med lærerne i nedlukningsperioden

I nedlukningsperioden fyldte særligt to opgaver meget for ledelsen. Den ene opgave var at samle op på ministeriets udmeldinger og informere lærerne om rammerne for undervisningen i nedlukningsperioden. Den anden opgave var at sikre undervisningens gennemførelse samt lærernes og elevernes trivsel. Begge opgaver har ifølge lederne krævet en øget dialog med lærerne.

I spørgeskemaundersøgelsen svarer 76 % af de adspurgte ledere, at de sammenlignet med perioden før corona i større omfang var i dialog med lærerne om deres undervisning i perioden med nedlukning (bilag B, tabel 1.5).

Denne dialog foregik blandt andet gennem daglige eller ugentlige teammøder med lærerne, hvor lederne drøftede undervisningen og elevernes trivsel med lærerne. I de kvalitative interview er der ligeledes eksempler på, at lederne orienterede sig i undervisningens fremdrift ved at følge med i hvilke opgaver, eleverne fik, og hvordan undervisningen generelt forløb på de digitale læringsplatforme.

Analysen viser også, at lederne havde et stort fokus på at sikre både lærernes og elevernes vilkår og trivsel i nedlukningsperioden. De afholdt blandt andet løbende individuelle samtaler med de enkelte lærere i nedlukningsperioden med henblik på at følge op på undervisningen og sikre trivsel i denne periode. I de kvalitative interview er der desuden en tendens til, at lærerne oplevede, at deres leder generelt var tilgængelig ved spørgsmål eller udfordringer i denne periode.

Blandt de interviewede ledere er der en vurdering af, at perioden med nedlukning har givet dem en række gode erfaringer med brugen af virtuelle møder, som de oplevede som mere effektive og som tidsbesparende ift. transporttid for deltagerne. Disse ledere har derfor planer om at fortsætte med at anvende virtuelle møder i de situationer, hvor de blot skal give information til lærerne, eller hvor lærere fra mange matrikler skal deltage.

3.1.5 Tillid og anerkendelse fra skoleledelsen har været vigtig for lærerne i nedlukningsperioden

Et udbredt perspektiv i de kvalitative interview er, at tillid og anerkendelse fra ledelsen var vigtig for lærernes trivsel og arbejdsglæde i nedlukningsperioden.

Lærernes arbejde i nedlukningsperioden var præget af store omvæltninger på kort tid. Lærerne oplevede dog, at ledelsen støttede op om dem og viste dem tillid i denne periode. Dette kom blandt andet til udtryk ved, at lederne generelt gav lærerne frie rammer til at tilrettelægge deres undervisning, så godt som de kunne under omstændighederne. Lærerne oplevede også, at deres ledere havde forståelse for situationens udfordringer og derfor heller ikke havde de samme krav til lærernes arbejde som ved normal undervisning. Denne anerkendelse af situationen bliver af flere lærere italesat som en vigtig faktor for, at perioden blev overskuelig. En lærer fortæller blandt andet:

Der har været stor opbakning fra vores ledelse. Jeg synes, de har gjort alt, hvad de kunne for at være hurtige med nye retningslinjer, og de har været gode til at skabe rammerne for både elever og for os. Man mærkede deres støtte bagved. Der var en klar, tydelig kommunikation fra ledelsen i forhold til, hvad der forventedes af [lærerne]. Også en stor tillid. Det at 'I gør det bedste, I kan, og det er nødundervisning.'

Lærer, eud

Der er også eksempler på, at ledelsen udviste forståelse for de situationer, hvor lærerne selv havde hjemsendte børn og derfor havde behov for øget fleksibilitet for få hverdagen derhjemme til at fungere.

I lederinterviewene er der flere eksempler på, at lederne forsøgte at tage hensyn til deres lærere, så de ikke blev overbebyrdet i perioden. En leder fortæller, at hun "for ikke at stresse medarbejderne lod dem tilpasse deres familieliv og arbejdsliv, så det fungerede". Her accepterede lederen en vis tilpasning af undervisningen, så medarbejderne kunne skabe sammenhæng i deres hverdag, hvor vedkommende også skulle passe sine egne, hjemsendte børn. Tilpasningen bestod blandt andet i, at lærerne i højere grad kunne gøre brug af asynkron² undervisning, hvor eleverne skulle se videoer, læse tekster eller løse opgaver selvstændigt uden lærerens virtuelle tilstedeværelse.

3.1.6 Nedlukningsperioden påvirkede lærernes arbejdstid og arbejdsglæde

Undersøgelsen viser, at lærernes oplevelse af nedlukningsperioden i foråret 2020 har været meget varieret. I spørgeskemaundersøgelsen svarer i alt 43 % af de adspurgte ledere, at perioden med nedlukning og genåbning havde en overvejende negativ (41 %) eller negativ (2 %) betydning for lærernes arbejdsglæde. 27 % af de adspurgte ledere vurderer, at den hverken havde en negativ eller en positiv betydning, mens 24 % vurderede, at det havde en overvejende positiv betydning³ (bilag B, tabel 1.16).

For nogle lærere gav perioden med nedlukning dem mulighed for en arbejdsro, som de ikke normalt oplever. I de kvalitative interview er der blandt andet lærere, der nævner, at de på grund af færre møder og ingen transporttid til og fra arbejde fik et øget overskud i hverdagen. Der er også eksempler på, at nogle lærere har oplevet, at det kollegiale samarbejde blev styrket i denne periode, fordi de som lærere havde mere overskud til den del end ellers.

I spørgeskemaet vurderer i alt 57 % af de adspurgte ledere at perioden havde en overvejende positiv betydning (49 %) eller meget positiv betydning (8 %) for det undervisende personales samarbejde (bilag B, tabel 1.17).

For andre lærere var nedlukningsperioden meget udfordrende. Personer med hjemsendte børn oplevede blandt andet, at de var meget pressede i denne periode. Også lærere, som ikke har været vant til at anvende digitale teknologier i deres undervisning, havde mere travlt i perioden, da det tog dem længere tid at forberede undervisningen end normalt.

I de kvalitative interview vurderer lærerne generelt, at deres arbejdstid blev mere flydende og i højere grad brød med den normale 9-16-struktur. Dette skyldtes delvis et behov hos lærerne om at kunne arbejde mere fleksibelt i perioden for på den måde at få hverdagen til at hænge sammen, og

2 Dvs. at underviseren og eleverne ikke var engagerede i læreprocessen på samme tid.

3 6 % af de adspurgte ledere svarer "Ved ikke".

delvist en nødvendighed i forhold til at skabe kontakt til eleverne og være tilgængelig for spørgsmål og henvendelser om fx mistrivsel. Denne øgede fleksibilitet og grænseløshed bliver af nogle lærere beskrevet som en ”mere dynamisk periode”, mens det for andre var en reel udfordring, idet de oplevede en forventning om at skulle ”være på” hele tiden.

3.2 Vilkår af betydning for nødundervisningen i nedlukningsperioden

Der er en række forskellige vilkår på erhvervsskolerne, som har haft betydning for, hvordan lederne tilrettelæggelse af nødundervisningen i nedlukningsperioden i foråret 2020 er foregået. Det handler bl.a. om skolernes digitale forudsætninger, typen af uddannelser og ledelsesopbakningen undervejs.

3.2.1 Stor bredde i skolernes digitale udgangspunkter

Analysen viser, at skolerne havde meget forskellige forudsætninger for at arbejde med virtuel undervisning i nedlukningsperioden. På nogle skoler havde man en eksisterende praksis i forhold til at anvende digitale teknologier i undervisningen, fx onlineforløb eller eksisterende onlinemateriale, som i forvejen blev anvendt i den almindelige undervisning. På andre skoler havde man derimod ikke en praksis for anvendelsen af digitale teknologier. Det var i stedet helt nyt for lærerne at skulle undervise virtuelt og anvende digitale læringsplatforme til deling af undervisningsmateriale mv.

Spørgeskemaundersøgelsen blandt uddannelsesledere viser, at i alt 76 % af skolelederne angiver, at deres skole i mindre grad (45 %) eller slet ikke (31 %) havde erfaring med at gennemføre undervisning som fjernundervisning på tidspunktet for nedlukningen. Kun 12 % af skolelederne svarer, at de i høj grad havde erfaring, mens 12 % svarer, at de i nogen grad havde erfaring med dette (bilag B, tabel 1.7).

Til gengæld viser lederne svar, at de fleste skoler havde det nødvendige udstyr (hardware og software) til, at lærerne kunne afvikle undervisningen digitalt. I alt 88 % af de adspurgte ledere vurderer at størstedelen (27 %) eller alle/næsten alle (61 %) af deres undervisende personale havde den nødvendige hardware, da nedlukningen indtraf. Derudover vurderer i alt 80 % af de adspurgte ledere, at størstedelen (39 %) eller alle/næsten alle (41 %) blandt det undervisende personale havde den nødvendige software (bilag B, tabel 1.8 og 1.9).

I de kvalitative interview er der eksempler på, at eksisterende erfaring med anvendelse af digitale læringsplatforme eller virtuel undervisning har været en fordel for skolerne i nedlukningsperioden. Dels havde skolen eksisterende materiale eller undervisningsforløb, som – eventuelt med enkelte justeringer – kunne anvendes, og dels havde skolerne et etableret support-system i form af pædagogiske it-medarbejdere, som kunne understøtte lærerne i deres arbejde med at planlægge og tilrettelægge virtuel fjernundervisning.

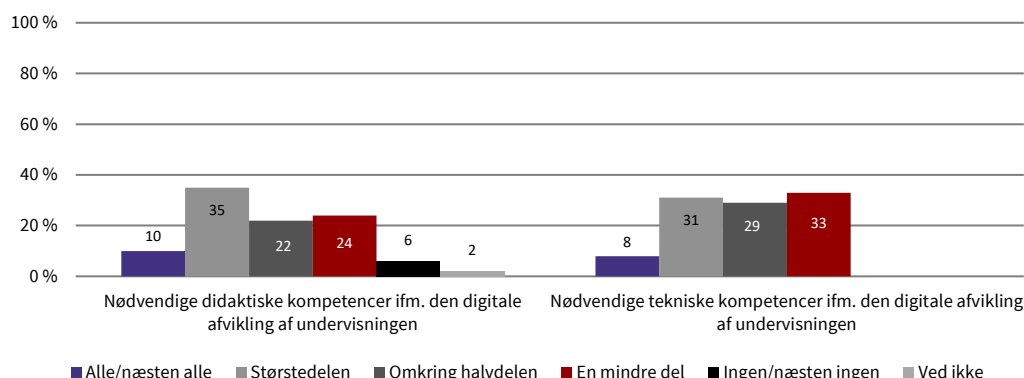
3.2.2 Stor forskel på eud-lærernes kompetencer ift. afvikling af digital undervisning

Spørgeskemaundersøgelsen blandt lederne viser, at der var stor forskel på lærergruppens digitale kompetencer på tidspunktet for nedlukning. Perioden har dog medvirket til en stor udvikling i lærernes kompetencer i forhold til at afvikle undervisning digitalt.

Figur 3.1 herunder viser, at lederne, der deltog i spørgeskemaundersøgelsen, vurderer deres læreres kompetencer meget forskelligt.

FIGUR 3.1

Hvor stor eller lille en del af det undervisende personale havde følgende, da nedlukningsperioden indtraf? (n = 49) (procent)

Kilde: Spørgeskema blandt uddannelsesledere, Danmarks Evalueringsinstitut, 2020.

Note: Figuren indeholder afrundede tal, hvormed de ikke altid summer til 100.

Figuren viser, at 10 % af uddannelseslederne vurderer, at næsten alle/alle blandt det undervisende personale havde de nødvendige didaktiske kompetencer. 35 % vurderer, at det gjorde sig gældende for størstedelen.

En lignende spredning ses i forhold til ledernes vurdering af lærernes tekniske kompetencer. Her svarer 8 % af de adspurgte ledere, at alle/næsten alle blandt det undervisende personale havde de nødvendige tekniske kompetencer på tidspunktet for nedlukningen, mens 31 % vurderer, at det gjorde sig gældende for størstedelen.

Spørgeskemaundersøgelsen blandt uddannelsesledere viser dog samtidig, at der skete en markant udvikling i lærernes kompetencer i løbet af hele nødundervisningsperioden med både nedlukning og genåbning. I spørgeskemaundersøgelsen angiver i alt 98 % af uddannelseslederne på erhvervsskolerne, at perioden med nødundervisning har haft overvejende positiv betydning (39 %) eller meget positiv betydning (59 %) betydning for det undervisende personales digitale kompetencer. Ydermere svarer i alt 84 % af de adspurgte ledere, at perioden med nødundervisning har haft en overvejende positiv betydning (53%) eller meget positiv betydning (31 %) for lærernes motivation for at anvende digitale læremidler i fremtiden (bilag B, tabel 1.10 og 1.11).

3.2.3 Mulighederne for at gennemføre virtuel undervisning afhæng af uddannelsesstypen

Analysen af de kvalitative interview viser, at der var stor forskel på lærernes muligheder for at gennemføre undervisningen digitalt i nedlukningsperioden. Dette skyldes store forskelle på uddannelsernes indhold og elevgruppe. På baggrund af de kvalitative interview kan man helt overordnet set identificere tre typer uddannelser, som havde meget forskellige forudsætninger for at blive gennemført som virtuel undervisning i nedlukningsperioden.

Den første type uddannelser inkluderer uddannelser, som i forvejen gennemføres digitalt, og hvor både lærere og elever har haft de tekniske forudsætninger – og den teknisk interesse – for at gennemføres undervisningen virtuelt. Eksempler på dette er uddannelserne til data-tekniker eller it-supporter, hvor digitale teknologier allerede er en integreret del af undervisningen. I de kvalitative interview bliver særligt disse uddannelser fremhævet af lederne som uddannelser, hvor hjemsendelsen medførte minimale udfordringer for undervisningens gennemførelse. Grundfagene dansk, matematik, engelsk mv. på grundforløbet var også kun i mindre grad udfordret i nedlukningsperioden, da det er fag, der består af megen tavleundervisning og mange individuelle opgaver, som det derfor var muligt for lærerne at overføre i nogenlunde samme form til en virtuel praksis.

Den anden type uddannelser er de uddannelser, hvor undervisningen normalt består af en høj grad af klasserumsundervisning, og hvortil der eksisterer en række simulationsprogrammer, som kan anvendes i undervisningen. De merkantile uddannelser inden for kontor og handel er et eksempel på denne type uddannelse, da de ifølge en lærer ”er i den situation, at butik, handel og kontor er noget, som i forvejen nærmest simulerer. Det der med at flytte den simulering over i hjemmet var ikke noget problem”. Derudover fortæller lærerne, at der på disse uddannelser findes en række simulationsprogrammer, som lærerne kan bruge til at undervise i de praksisrelaterede elementer af undervisningen (fx ift. indretning af en butik).

Den tredje type uddannelser inkluderer uddannelser, som normalt har en høj grad af praktisk undervisning i værksted, køkken eller lign. Det er særligt på disse uddannelser, at lærerne var udfordrede i nedlukningsperioden, da de ikke i særlig høj grad kunne gennemføre undervisningen virtuelt. Blandt disse uddannelser er der derfor eksempler på, at undervisningen enten måtte omstruktureres eller udskydes (se afsnit 3.1.1).

3.2.4 Elever uden adgang til computer var en udfordring

Ledernes svar i spørgeskemaundersøgelsen viser, at mange skoler oplevede at enkelte – eller flere – af deres elever ikke havde adgang til computer eller internet og derfor som udgangspunkt var afskåret fra at deltage i den virtuelle undervisning. I spørgeskemaundersøgelsen angiver 29 % af de adspurgte ledere, at alle/næsten alle elever på skolen havde adgang til det nødvendige it-udstyr. På de resterende skoler var der derimod elever, som ikke havde adgang til dette (bilag B, tabel 1.12).

Nogle skoler havde mulighed for at udlevere it-udstyr til de elever, som manglede udstyret. På nogle skoler har dette været en væsentlig udgift. En af lederne i de kvalitative interview fortæller fx, at skolens administration i løbet af de første 14 dage i nedlukningsperioden udleverede over 100 bærbare computere til deres elever.

Det er dog ikke alle skoler, som har haft mulighed for at udlevere it-udstyr til de elever, som manglede udstyr. I spørgeskemaundersøgelsen svarer 44 % af de ledere, som havde angivet, at de havde elever uden det nødvendige it-udstyr, at udlevering af dette udstyr ikke var mulig (bilag B, tabel 1.13).

3.3 Ledelse og rammesætning i genåbningsperioden

Erhvervsskolerne fik mulighed for at gennemføre undervisning med fysisk tilstedeværelse fra den 15. april. I første omgang omfattede dette kun afsluttende elever og elever på samfundskritiske uddannelser. Fra 18. maj måtte skolerne gennemføre undervisning på skolen, såfremt de kunne leve op til de opstillede krav, fx om at der skulle være mulighed for at opretholde mindst én meters af-

stand mellem eleverne. I denne periode kunne afsluttende elever modtage både teoretisk og praktisk undervisning, mens de øvrige elever kun kunne modtage praktisk undervisning fysisk på skolerne. Den 27. maj blev der åbnet op for al slags undervisning i fuldt omfang på erhvervsskolerne.

I genåbningsperioden havde lederne generelt et ønske om at få flest mulige elever tilbage fysisk på skolen, både i forhold til at kunne fastholde elevernes motivation og at sikre deres læring i de uddannelsesspecifikke fag. På nogle skoler har ledelsen dog af hensyn til afstandskravene været nødt til at prioritere hvilke elever, der kunne komme til skolen. I forlængelse heraf ses der eksempler på, at skolerne fortsat anvendte virtuel fjernundervisning i perioden.

3.3.1 Fortsat supplerende virtuel fjernundervisning for at efterleve afstandskravene

De kvalitative interview med uddannelsesledere og lærere viser, at man på store skoler med mange værksteder og lokaler havde gode muligheder for at vende tilbage til en nogenlunde normal hverdag med fysisk tilstedeværelse af de fleste elever. På små skoler med begrænset antal lokaler havde man derimod større udfordringer med at efterleve de forskellige afstandskrav og var derfor nødt til at begrænse elevernes tilbagevenden til skolen i genåbningsperioden. I disse tilfælde har skolerne vekslet mellem fysisk undervisning på skolen og virtuel fjernundervisning, hvor eleverne enten sad derhjemme eller opdelt i forskellige lokaler på skolen.

I spørgeskemaundersøgelsen svarer i alt 78 % af uddannelseslederne, at de fortsat anvendte fjernundervisning i genåbningsperioden⁴. 22 % svarer, at der ikke blev anvendt fjernundervisning i genåbningsperioden (bilag B, tabel 1.14).

På nogle skoler var det fagene eller uddannelserne, som var styrende for, hvilke elever der fik lov til at være på skolen. Fx fik nogle elever lov til at være fysisk på skolen i de fag, hvor undervisningen krævede brug af værksted eller laboratorie, men eleverne modtog fortsat virtuel undervisning i de øvrige fag.

På andre skoler var det elevernes individuelle – faglige eller personlige – behov, som var styrende for, hvem der kom til skolen, og hvem der fortsat havde virtuel fjernundervisning hjemmefra. I de kvalitative interview ses fx, at lærerne hver fjortende dag skulle melde til deres leder, hvilke af deres elever de vurderede havde det største behov for at være fysisk til stede på skolen. Derudover er der eksempler på, at skolens ledelse prioriterede de elever, som var tæt på svendepreven og derfor havde særligt behov for at øve deres praktiske kompetencer på skolen.

3.3.2 Holddeling, faste lokaler og rotation som middel til at begrænse elevkontakten

På flere erhvervsskoler blev undervisningen organiseret, så eleverne var tilknyttet faste hold og faste lokaler. Derudover blev der flere steder implementeret forskudte pauser, så interaktionen mellem elever fra forskellige hold blev begrænset. Nogle skoler valgte desuden at opdele holdene i mindre grupper i genåbningsperioden. Dette var især nødvendigt på skoler med små lokaler, hvor der var udfordringer med at efterleve afstandskravene uden disse justeringer.

⁴ 6 % af lederne i spørgeskemaundersøgelsen svarer, at størstedelen af undervisningen foregik som fjernundervisning. 27 % af de adspurgte ledere svarer, at ca. halvdelen af undervisningen foregik som fjernundervisning, og 45 % svarer, at en mindre del foregik som fjernundervisning.

41 % af eleverne, som deltog i spørgeskemaundersøgelsen svarer, at deres hold var opdelt i mindre grupper i perioden, hvor de modtog undervisning på skolen i genåbningsperioden (bilag b, tabel 2.3).

Fælles lokaler og valgfag udgjorde en udfordring for skolerne i genåbningsperioden. Her var lederne nødt til at ændre i elevernes skemaer for at undgå sammenblanding af eleverne. Derudover blev virtuel fjernundervisning fortsat anvendt i en vis udstrækning i forbindelse med valgfag eller andre fag, hvor eleverne modtog undervisning på tværs af hold.

På skoler, hvor værksteder normalt bliver brugt af flere hold eller årgange på samme tid, var ledelsen været nødt til at etablere en rotationsordning, så eleverne kunne bruge lokalerne på skift. Der er også eksempler på skoler, hvor ledelsen valgte at rykke værkstedsundervisningen udendørs for nogle af eleverne for på den måde at frigive indendørs plads.

3.3.3 Behov for forlængelse og brug af skolepraktik

Som konsekvens af nødundervisningsperioden fandt man på nogle skoler det nødvendigt at forlænge enkelte elevers skoleforløb eller optage flere elever i skolepraktik.

Som beskrevet i afsnit 3.1.1 valgte man på nogle erhvervsskoler som følge af covid-19-pandemien at forlænge forløbet for enkelte elever på både grundforløb og hovedforløbet. Det gælder blandt andet for elever, som fx pga. egne, hjemsendte børn eller sygdom ikke havde fået tilstrækkeligt ud af undervisningen i nedlukningsperioden. Der er ligeledes et eksempel på, at man på en skole valgte at forlænge forløbet for de elever, som startede op i nedlukningsperioden. En leder fortæller:

Der er fire semestre på et år, så vi har optagelse i januar, april, august og oktober. Det vil sige, da vi kom tilbage dér i august eller i foråret, da havde vi muligheden for at placere nogle af dem på et hold, som kørte indtil oktober, i stedet for at de skulle have været færdig med eksamen i juli.

Leder, eud

Derudover viser spørgeskemaundersøgelsen blandt ledere, at der på nogle skoler har været behov for at optage elever i skolepraktik som konsekvens af nødundervisningen. I spørgeskemaundersøgelsen svarer 22 % af de adspurgte ledere at de, som følge af nødundervisningen før sommerferien, har optaget elever i skolepraktik på uddannelser, der normalt ikke har skolepraktik, men hvor eleven ikke opfylder betingelserne for at få udstedt et administrativt svendebevis eller uddannelsesbevis (bilag B, tabel 1.15).

3.3.4 Ændrede regler og rammer for afvikling af prøver

Som følge af nødbekendtgørelsen fik skolerne mulighed for at fravige eller supplere en række regler om og krav til prøvers tilrettelæggelse⁵. Udmeldingen var at alle prøver, på nær grundfagsprøverne, skulle gennemføres. Erhvervsskolerne havde dog mulighed for at vælge mellem at ophøje standpunktskarakter til prøvekarakter, udskyde prøven, eller afholde prøven med ændret tilrettelæggelse. Svendep prøven kunne enten gennemføres eller skolen kunne vælge at udstede et administrativt svendebrev.

5 BEK nr. 255 af 21.03.2020

I de kvalitative interview er der både eksempler på, at skolerne valgte at gennemføre prøverne med eleverne, og at prøverne blev aflyst og i stedet erstattet med standpunktskarakterer.

Prøvelignende aktiviteter bidrog til lærernes endelige vurdering

I de tilfælde, hvor prøver blev aflyst, valgte nogle af lærerne at gennemføre prøvelignende aktiviteter, som havde til formål at kvalificere lærernes bedømmelse af eleven. De prøvelignende aktiviteter bestod blandt andet af evalueringssamtaler mellem lærer og elev eller virtuelle prøveeksaminer, hvor eleven havde mulighed for at vise læreren, hvad vedkommende kunne i faget.

Formålet med disse aktiviteter var at give lærerne et bedre fundament for bedømmelse af eleverne. På en skole opfordrede uddannelseslederen specifikt sine lærere til at gennemførte denne type aktiviteter, så bedømmelsen af eleven også afspejlede, hvad vedkommende kunne i en eksamenssituation og ikke kun, hvad vedkommende havde præsteret i perioden med fjernundervisning. En lærer fortæller blandt andet:

Vi fik en pædagogisk diskussion, inden vi skulle give vores årskarakter. Ledelsen vil rigtig gerne have, at vi havde den her opmærksomhed på, at vi gjorde os ekstra umage for at undersøge, hvad den her elev ville kunne i en eksamenssituation og lægge det til grund for bedømmelsen lige så meget som de observationer, man har lavet i skolen og fra fjernundervisningen.

Lærer, eud

Gennemførsel af prøver under andre rammer

På de skoler, hvor man valgte at gennemføre prøverne, har man flere steder valgt at ændre på rammerne af hensyn til diverse afstandsregler.

På en SOSU-skole blev eksempelvis grundfagsprøven gennemført med en virtuel censor, mens lærer og elev var samlet fysisk på skolen som under en normal eksamen. Baggrunden for denne tilrettelæggelse var, at skolens ledelse ikke ønskede at have udefrakommende personer på skolen. Ifølge læreren var der gode erfaringer med denne eksamensform. Dels var eleverne mere afslappede i eksamenssituationen, fordi censors tilstedeværelse var mindre synlig, og dels sparede censor en del transporttid. På baggrund af disse erfaringer har man på denne skole i samarbejde med en række omkringliggende kommuner efterfølgende valgt at fortsætte med at gennemføre denne type virtuelle eksaminer i en længere periode.

Mange skoler prioriterede at afvikle svendeprøverne

Svendeprøverne skulle i videst muligt omfang afholdes som normalt under særlig hensyntagen til sundhedsmyndighedernes gældende retningslinjer. Havde skoler ikke mulighed for at afvikle svendeprøverne, kunne de i stedet udskyde prøven eller udstede et administrativt svendebrev eller uddannelsesbevis.⁶

⁶ Det administrative svendebrev eller uddannelsesbevis erstattede det uddannelsesbevis, herunder svendebrev, der efter almindelige regler skulle være udstedt ved afslutning af uddannelsen. (Kilde: <https://www.uvm.dk/aktuelt/i-fokus/information-til-uddannelsesinstitutioner-om-coronavirus-covid-19/spoergsmaal-og-svar/erhvervsuddannelser>).

Flere steder valgte man at gennemførte svendeprøverne med en lang række tiltag, som har skulle sikre, at eleverne holdt afstand mv. Eksempelvis blev en svendeprøve afholdt udendørs, så eleverne kunne holde den nødvendige afstand. Derudover fik eleverne besked på, at de skulle ankomme i egen bil og medbringe eget arbejdstøj.

Uddannelseslederne fortæller i de kvalitative interview, at det har været vigtigt for eleverne at få mulighed for denne afslutning på deres uddannelse. De administrative svendebreve blev på disse skoler således kun anvendt i situationer, hvor der ikke var andre muligheder, og primært i starten af nedlukningsperioden.

Virksomhedernes ønsker har dog også spillet ind i skolernes beslutning om, hvorvidt der blev udstedt et administrativt svendebrev eller afholdt svendeprøve. En leder fortæller fx om en situation, hvor elevens virksomhed ikke ville acceptere det administrative svendebrev og i stedet krævede, at eleven gik til en fysisk svendeprøve. I dette tilfælde endte skolen med at afholde svendeprøverne fysisk på skolen – til trods for planen om det modsatte.

4 Nødundervisningens tilrettelæggelse og elevernes udbytte

I dette kapitel beskrives lærernes tilrettelæggelse af og indhold i undervisningen i nedluknings- og genåbningsperioden, samt eleverne oplevelse og udbytte af denne undervisning.

4.1 Tilrettelæggelse af og indhold i undervisningen i nedlukningsperioden

Undersøgelsen viser, at undervisningen i nedlukningsperioden var kendetegnet ved primært teoretisk undervisning bestående af virtuelle læreroplæg og individuelle opgaver. Der ses dog en tendens til, at lærerne nedjusterede den synkrone undervisning i løbet af perioden af hensyn til elevernes motivation og trivsel, som var udfordret af de mange timer foran en skærm.

På uddannelser med stort indhold af praktisk værkstedsundervisning var det i nogle tilfælde nødvendigt at aflyse eller udskyde undervisningselementer, hvilket blandt andet kom til udtryk ved, at eleverne på disse uddannelser oplevede en mindre arbejds mængde i nedlukningsperioden sammenlignet med perioden før.

Undersøgelsen viser derudover, at der i nedlukningsperioden samlet set blev givet mindre feedback end før covid-19-pandemien, men til gengæld har lærerne haft en oplevelse af, at den virtuelle feedback til eleverne har været mere individuelt tilpasset og mere systematisk.

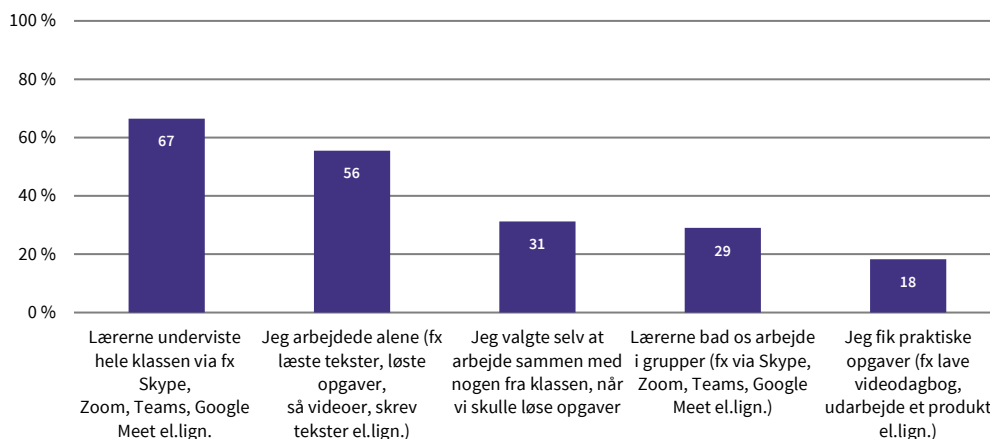
4.1.1 Undervisningen bestod primært af virtuelle læreroplæg og individuelt arbejde

Analysen af de kvalitative interview med uddannelsesledere og lærere peger på, at undervisningsstrukturen i nedlukningsperioden indledningsvist lignede den normale undervisning, hvor undervisningen foregik på samme tidspunkter som før nedlukningen, men at den i perioden udviklede sig til at blive mere asynkron for at imødekomme behov hos både elever og lærere.

Som det fremgår af figur 4.1 herunder, har størstedelen af de eleverne, som deltog i spørgeskemaundersøgelsen, oplevet, at deres undervisning bestod af lærerstyrede oplæg og individuelt arbejde.

FIGUR 4.1

Andel af elever, som angiver, at følgende skete tre gange om ugen eller oftere (n = 1.355)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt eud-elever, Danmarks Evalueringsinstitut, 2020.

Note: Den fulde formulering af spørgsmålet i spørgeskemaet lød: "I hvilken grad gjorde I følgende? Vælg det, du synes, passer bedst." Svarkategorierne til hver mulighed (fx lærerne underviste hele klassen ...) lød: "Aldrig", "Mindre end én gang om ugen", "1-2 gange om ugen", "3-4 gange om ugen" og "Hver dag".

Note: Eleverne i spørgeskemaet gik på enten GF1 eller GF2 på tidspunktet for nedlukningen.

67 % af eleverne, der deltog i spørgeskemaundersøgelsen, svarede, at lærerne underviste klassen via fx *Zoom*, *Microsoft Teams*, *Google Meet* eller lignende tre gange om ugen eller oftere. 56 % af de adspurgte elever svarer, at de arbejdede alene (fx læste tekster, løste opgaver, så videoer, skrev tekster eller lignende) tre gange om ugen eller oftere. Elevernes svar i spørgeskemaundersøgelsen viser derudover, at undervisningen i mindre grad bestod af gruppearbejde eller praktiske opgaver.

De kvalitative interview med lærere giver et indtryk af en undervisning, der i høj grad fulgte samme struktur som en normal undervisningsgang – blot virtuelt. Det vil sige, at eleverne via computer "mødte ind" til en fælles seance med deres underviser. Derefter var der en periode med individuelle opgaver, hvorefter undervisningsgangen blev afsluttet med en fælles opsamling og en eventuel aflevering. Denne struktur bidrog til, at lærerne i en vis grad kunne registrere elevernes tilstedeværelse og aktive deltagelse.

Graden af synkron undervisning, hvor lærerne underviste eleverne i realtid, blev dog i flere tilfælde nedjusteret i løbet af nedlukningsperioden. Eleverne fik i stedet flere individuelle opgaver, som de skulle løse inden en fastlagt deadline. Det var således op til eleverne selv at beslutte, hvornår de ville løse opgaverne. Der ses ligeledes flere eksempler på, at lærerne optog små videoer, hvori de gennemgik teori. Eleverne kunne se – og gense – disse videoer efter behov.

Årsagen til disse ændringer var, at lærerne oplevede, at eleverne blev demotiverede af de mange timer foran skærmen. Derudover var der konkrete behov hos elever og lærere – fx egne, hjemsendte børn, som skulle passes – der gjorde, at en mere asynkron undervisning var nødvendig for at få hverdagen til at hænge sammen.

4.1.2 Primært fokus på det teoretiske indhold

Både i grundfag og i de uddannelsesspecifikke fag var den praktiske undervisning udfordret i nedlukningsperioden på grund af manglende adgang til værksteder og laboratorier. I de tilfælde, hvor ledelsen besluttede, at undervisningen skulle fortsætte i nedlukningsperioden, har det været op til lærerne at finde alternative måder at undervise på, så eleverne så vidt muligt fik mulighed for at opøve praktiske kompetencer.

I de kvalitative interview er der eksempler på dette. En naturfagslærer fortæller blandt andet, at hun justerede en konkret laboratorieopgave til at være en beskrivelsesopgave:

Laboratorieøvelserne blev modereret. Fx at man skulle finde ud af sin blodtype, og der valgte jeg at sende opgaven ud til dem, og så valgte jeg, at de skulle tage den blodtypetest derhjemme. Hvis det var umuligt at gøre, så valgte jeg at tage nogle billeder af det. Så blev det til en beskrivelsesopgave i stedet for en eksperimentel opgave. Når de så er kommet tilbage på skolen, så har jeg kunnet samle op på, at de faktisk kunne lave eksperimenterne.

Lærer, eud

Et andet eksempel er, at kokkeelever fik til opgave at lave mad i eget hjem med enten råvarer, som skolen sendte til dem, eller som de selv skaffede. I citatet herunder beskriver en lærer, hvordan lærerne instruerede eleverne i at lave brændenældesuppe hjemme i deres eget køkken med ingredienser, de selv skaffede i naturen:

Selvom de [lærerne] ikke kunne være i køkkenet med dem [eleverne] med værkstedsarbejde, som de plejer, så har en af vores lærere været ude og lave videoer, fx gå ud i naturen og finde brændenælder og lave brændenældesuppe, [og så] hjem i køkkenet og vise hvordan eleverne kunne gøre det derhjemme.

Lærer, eud

Lærerne fortæller i de kvalitative interview, at de introducerede disse praktiske elementer for at skabe variation i undervisningen og for at styrke motivationen hos eleverne.

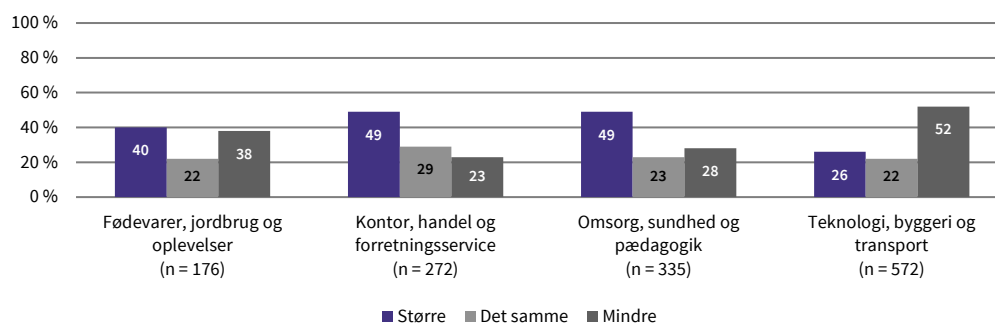
4.1.3 Stor forskel på elevernes arbejdsmængde på tværs af uddannelser

Spørgeskemaundersøgelsen blandt elever viser, at nedlukningsperioden havde betydning for arbejdsmængden på de enkelte uddannelser. Særligt elever på tekniske uddannelser oplevede, at arbejdsmængden blev mindre i denne periode. En forklaring på dette kan være, at uddannelser inden for dette område har flere praktiske elementer, som ikke kunne overføres til en virtuel praksis på grund af praktiske eller sikkerhedsmæssige årsager. De øvrige områder havde i større omfang mulighed for at omdanne den praktiske undervisning til virtuel undervisning eller selvstændige opgaver, som eleven kunne gennemføre derhjemme.

Figuren 4.2 herunder viser at i alt ca. halvdelen (52 %) af eleverne på uddannelser i sesområdet *Teknologi, byggeri og transport*, som deltog i spørgeskemaundersøgelsen, angiver, at arbejdsmængden var mindre i perioden med nødundervisning sammenlignet med perioden før corona.

FIGUR 4.2

Hvis du sammenligner med undervisningen før corona, vil du så mene, at arbejdsmængden var større eller mindre, da du fik undervisning derhjemme? – fordelt på uddannelsesområde (procent)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt eud-elever, Danmarks Evalueringsinstitut, 2020.

Note: En χ^2 -test med et signifikansniveau på 5 % viser, at der er en signifikant forskel på svarene mellem de fire uddannelsesområder på eud.

Note: Figuren indeholder afrundede tal, hvormed de ikke altid summer til 100.

Note: Svarkategorierne i spørgeskemaet lød: "Meget større", "Lidt større", "Det samme", "Lidt mindre" og "Meget mindre".

Note: Eleverne i spørgeskemaet gik på enten GF1 eller GF2 på tidspunktet for nedlukningen.

Dette adskiller sig væsentligt fra elever på de øvrige uddannelsesområder, hvor størstedelen af eleverne oplevede, at arbejdsmængden var større end før corona. Særligt på uddannelsesområdet *Kontor, handel og forretningsservice* og *Omsorg, sundhed og pædagogik* har eleverne oplevet en større arbejdsmængde. På begge områder svarer 49 % af de adspurgte elever at det var tilfældet. For uddannelsesområdet *Fødevarer, jordbrug og oplevelser* gælder det, at i alt 40 % af de adspurgte elever oplevede en større arbejdsmængde, og i alt 38 % oplevede en mindre arbejdsmængde.

4.1.4 Mindre feedback, men mere systematisk

I spørgeskemaundersøgelsen blandt eleverne tegner der sig et billede af, at der er blevet givet mindre feedback i nedlukningsperioden end tidligere. 45 % af de adspurgte elever svarer, at de fik lidt mindre (24 %) eller meget mindre (21 %) feedback af deres lærere, da eleverne var hjemme, sammenlignet med perioden før covid-19-pandemien. 35 % svarer, at de fik samme mængde feedback, mens de resterende oplevede at få lidt mere (12 %) eller meget mere (8 %) feedback (bilag B, tabel 2.4).

Selv om der ifølge eleverne er blevet givet mindre feedback, er der dog blandt lærerne i de kvalitative interview en oplevelse af, at feedbacken har været mere systematisk, og formålet med feedbacken har været mere konkret. Lærerne fortæller blandt andet, at eleverne fik fået mere individuel og gruppebaseret feedback i nedlukningsperioden, hvorimod feedbacken normalt i højere grad foregik i plenum. Årsagen til dette var dels, at lærerne oplevede, at det var lettere at gennemføre individuel eller gruppebaseret feedback virtuelt, end det var at gennemføre feedback i plenum, og dels havde lærerne et øget fokus på den enkelte elevs deltagelse og trivsel i denne periode.

Nogle lærere vurderer ligeledes, at i nedlukningsperioden havde eleverne bedre mulighed for at modtage sparring i løbet af undervisningsdagen, fordi de kunne kontakte lærerne individuelt via de digitale læringsplatforme. Dette foregik fx ved, at lærerne var til stede i et digitalt grupperum, som eleverne kunne besøge efter behov. Dette var ifølge lærerne især en fordel for de elever, som normalt oplever det som grænseoverskridende at skulle henvende sig til læreren foran hele klassen. Der har derudover været gode erfaringer med at anvende virtuel feedback i forbindelse med erhvervsområdeprojektet (EOP), idet eleverne så ikke er fysisk til stede sammen med lærerne.

Andre elever har dog haft sværere ved at få sparring i perioden. Ifølge lærerne gælder dette særligt de elever, som ikke selv spørger om hjælp, hvis de går i stå med en opgave. Under normale omstændigheder kan læreren identificere disse elever i klasserummet, men det var i den virtuelle undervisning ikke muligt i samme grad. Alt i alt har perioden således både bidraget med nye tilgange og nye muligheder, men også nye udfordringer ift. feedback.

4.2 Elevernes oplevelse og udbytte af undervisningen i nedlukningsperioden

Analysen af interview med uddannelsesledere og lærere samt spørgeskemaundersøgelsen blandt de elever, som gik på grundforløbet i nedlukningsperioden, viser, at størstedelen af eleverne har været udfordret i perioden med nedlukning i forhold til både trivsel og læring. Der er dog en lille gruppe elever, som trivedes under de nye rammer, og som både fagligt og personligt blomstrede.

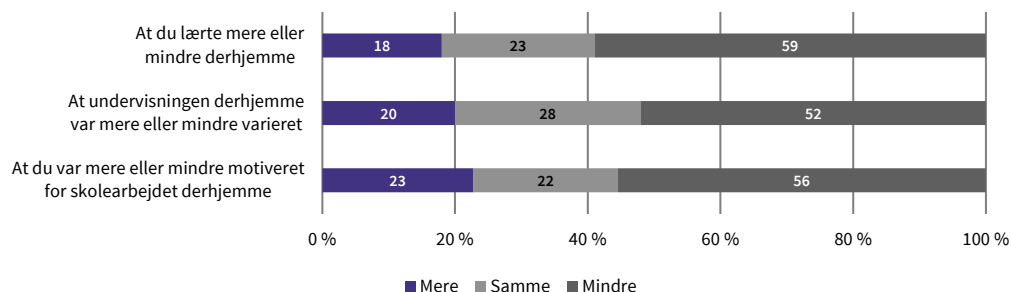
4.2.1 Nødundervisningen under nedlukningsperioden var fagligt mindre udbytterig for størstedelen af eleverne

Både uddannelsesledere, lærere og elever vurderer, at undervisningen i nedlukningsperioden i foråret 2020 overordnet set har været af samme eller lavere fagligt niveau sammenlignet med normalt.

Figur 4.3 herunder viser, at i alt 59 % af de eleverne, som deltog i spørgeskemaundersøgelsen, oplevede at lære mindre i nedlukningsperioden sammenlignet med undervisningen i perioden før corona. Derudover oplevede i alt 52 % af de adspurgte elever at undervisningen var mindre varieret, og i alt 56 % angiver, at de var mindre motiverede for skolearbejdet i denne periode sammenlignet med perioden før corona.

FIGUR 4.3

Hvis du skal sammenligne undervisningen før corona med undervisningen derhjemme, vil du så mene...? (n = 1.355) (procent)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt eud-elever, Danmarks Evalueringsinstitut, 2020.

Note: Figuren indeholder afrundede tal, hvormed de ikke altid summer til 100.

Note: Svarkategorierne i spørgeskemaet lød: "Meget mere", "Lidt mere", "Det samme", "Lidt mindre" og "Meget mindre".

Note: Eleverne i spørgeskemaet gik på enten GF1 eller GF2 på tidspunktet for nedlukningen.

Figuren herover viser dog også, at der er en mindre gruppe elever, som har oplevet denne periode som værende mere positiv. Fx svarer i alt 23 % af de adspurgte elever, der deltog i spørgeskemaundersøgelsen, at de var mere motiverede for undervisningen, og i alt 20 % oplevede, at undervisningen var mere varieret. Derudover oplevede i alt 18 % af de adspurgte elever, at de lærte mere.

En analyse viser at signifikant flere af de adspurgte elever på områderne *Kontor, handel og forretningservice* og *Omsorg, sundhed og pædagogik* oplevede at lære mere i nedlukningsperioden sammenlignet med eleverne på områderne *Fødevarer, jordbrug og oplevelser* og *Teknologi, byggeri og transport*. På de to første områder svarer hhv. i alt 29 % og 24 % af de adspurgte elever, at de lærte lidt mere eller meget mere i perioden, hvor de fik undervisning derhjemme sammenlignet med før corona. For de to andre områder gør det sig gældende for hhv. i alt 9 % og 13 % af de adspurgte elever. Samme tendens ses i forhold til elevernes motivation i nedlukningsperioden (bilag B, tabel 2.7 og 2.8).

I de kvalitative interview med lærere og uddannelsesledere er der nogle, der beskriver undervisningen som værende under det normale niveau. Andre vurderer derimod, at eleverne næsten fik samme udbytte, som havde de været på skolen. Der er dog generelt enighed blandt både uddannelsesledere og lærere om, at undervisningen var af så høj kvalitet, som det var muligt under de givne omstændigheder, og at håbet var, at man kunne kompensere for den manglende praksisundervisning på et senere tidspunkt.

Introverte og fagligt stærke elever synes at have klaret sig godt fagligt i nedlukningsperioden

Lærerne fortæller i de kvalitative interview, at nedlukningsperioden har påvirket eleverne forskelligt: Nogle elever har ifølge lærernes vurdering haft et stort fagligt udbytte af perioden, mens andre har været meget udfordrede.

Lærerne fremhæver de fagligt og digitalt stærke elever som eksempel på en gruppe, som fagligt har klaret sig godt i perioden. Derudover er der flere uddannelsesledere og lærere, som fortæller, at introverte elever og elever med angst både fagligt og personligt har klaret sig bedre i denne peri-

ode, fordi de ikke skulle forholde sig til andre personer og i stedet har kunnet fokusere på undervisningen. De digitale læringsplatforme har desuden hjulpet disse elever til at komme mere på banen i undervisningen, og eleverne er på denne måde blevet mere synlige for lærerne. Erfaringerne fra perioden har betydet, at nogle skoler efterfølgende overvejede at etablere specifikke online forløb til elever, som på grund af angst eller andre personlige udfordringer ikke har mulighed for at gennemføre uddannelsen i dens normale form.

For nogle elever har det været rart at sidde hjemme, og [de] blomstrede ved at arbejde online.

Leder, eud

Andre elever var derimod meget udfordrede under nedlukningen. Lærere og uddannelsesledere fremhæver her særligt elever, som var dårlige til at strukturere deres tid, eller som i forvejen havde lav motivation for skolen og primært fastholdes på uddannelse af det sociale i klassen.

Der er en del af vores elever, særlig måske herude på kanten kan man sige, hvor de har behov for en tydelig person, der sætter rammerne for dem, som ikke ville kunne gøre det her selvstændigt, og som har svært ved at strukturere [deres tid].

Leder, eud

Disse elever havde blandt andet svært ved at ”møde” til tiden, når undervisningen foregik virtuelt, og de havde i perioden svært ved at få lavet deres lektier.

4.2.2 Stor variation i elevernes trivsel i nedlukningsperioden

Nedlukningsperioden har ligeledes påvirket elevernes trivsel i meget forskellig grad. For nogle elever har perioden været en stor udfordring på grund af begrænsningerne i den sociale kontakt med andre personer. For andre elever har perioden af samme årsag bidraget til øget trivsel.

Spørgeskemaundersøgelsen blandt elever viser denne spredning. I alt 37 % af de adspurgte elever angiver, at de sammenlignet med perioden før corona var i dårligere (25 %) eller meget dårligere (12 %) humør i perioden med hjemmeundervisning. I alt 25 % af de adspurgte elever oplevede derimod, at de var i bedre (15 %) eller meget bedre (10 %) humør, mens 37 % af de adspurgte elever ikke oplevede nogen forskel i deres humør (bilag B, tabel 2.5).

Spørgeskemaundersøgelsen blandt elever viser desuden, at i alt næsten hver fjerde elev (23 %) oplevede at føle sig ensom ofte (16 %) eller altid (7 %) i perioden med nedlukning. Størstedelen (i alt 77 %) oplevede kun at føle sig ensom nogle gange (24 %), sjældent (23 %) eller aldrig (30 %) (bilag b, tabel 2.6).

På tværs af lærerinterviewene bliver der peget på et andet aspekt, som også kan have haft indflydelse på elevernes trivsel. Lærerne fortæller om episoder, hvor eleverne digitalt chikanerede hinanden, fx ved at smide hinanden ud af digitale grupperum eller skrive grimt til hinanden i chatfunktionen. På baggrund af disse erfaringer så lærerne et behov for at udarbejde konkrete regler og retningslinjer for digital opførsel i virtuel undervisning. Der er også skoler, som efterfølgende har valgt at træne deres nye elever i at anvende de digitale læringsplatforme som led i undervisningen for derved at forberede eleverne på nye hjemsendelser – og virtuel undervisning generelt. Fokus i denne træning er både på de tekniske og praktiske aspekter af anvendelsen, såvel som god opførsel og god kommunikation i forbindelse med brugen af platformen.

4.2.3 Dårligere mulighed for fastholdelse af frafaldstruede elever i nedlukningsperioden

Nedlukningsperioden var udfordrende i forhold til fastholdelse af frafaldstruede elever. Dels oplevede lærerne, at det var svært at fastholde elevernes motivation på grund af de begrænsninger, som den virtuelle afvikling af undervisningen medførte – herunder mindre variation i og mindsket fokus på de praktiske aspekter af undervisningen.

Lærerne havde derudover svært ved at opdage elevernes faglige, personlige og sociale problemer i perioden, ligesom opsporing af fraværende elever var udfordrende i de tilfælde, hvor eleverne ikke var kontaktbare. Elever har dermed haft lettere ved at gemme sig i mængden eller være mentalt fraværende fra undervisningen, uden at lærerne har kunnet opdage det eller kunnet gøre noget ved problemet.

På grund af disse udfordringer er der også eksempler på, at skoler har oplevet større frafald i nedlukningsperioden sammenlignet med perioden før covid-19-pandemien. Blandt de interviewede ledere var der erfaringer med, at frafaldet hos de elever, som var startet op i nedlukningsperioden, var højere end normalt. Lederen vurderer, at årsagen til dette var, at disse elever ikke havde samme mulighed for at etablere sociale relationer til og venskaber med deres holdkammerater, som ellers normalt har stor betydning for fastholdelse af nogle af eleverne.

4.3 Tilrettelæggelse af og indhold i genåbningsperioden

I genåbningsperioden havde lærerne fokus på at få elevernes praktiske kompetencer i spil for at kompensere for den lange periode under hjemsendelsen, hvor den praktiske undervisning var blevet nedprioriteret. Lærerne havde ligeledes fokus på at styrke det sociale fællesskab blandt deres elever.

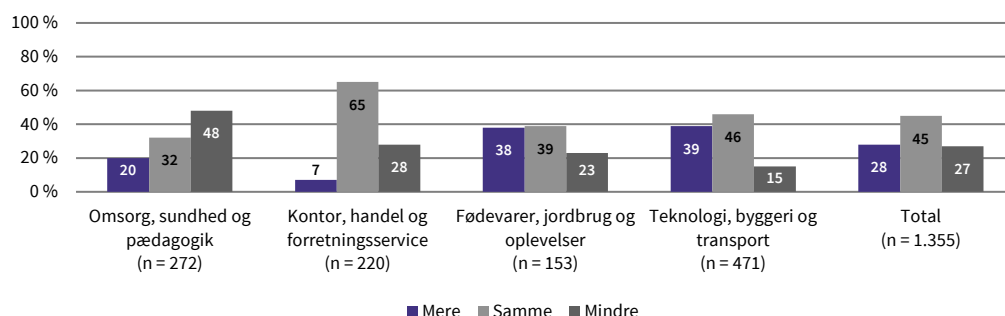
4.3.1 Fokus på at understøtte elevernes praktiske kompetencer i de praktiske fag

Undervisningen i genåbningsperioden havde primært fokus på fagenes praktiske indhold og elementer. Denne periode blev således brugt til at opveje den manglende praksisundervisning i nedlukningsperioden i foråret.

Figur 4.4 viser at 28 % af alle de elever, der deltog i spørgeskemaundersøgelsen oplevede ”mere” praktisk undervisning i genåbningsperioden sammenlignet med før corona, 45 % oplevede ”samme” mængde praktisk undervisning, mens 27 % oplevede ”mindre” af denne type undervisning.

FIGUR 4.4

Hvis du sammenligner med undervisningen før corona, var der så mere eller mindre praktisk undervisning i den periode, du var fysisk tilbage på skolen? – fordelt på uddannelsesområde (procent)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt eud-elever, Danmarks Evalueringsinstitut, 2020.

Note: En χ^2 -test viser, at der mellem de fire uddannelsesområder er signifikant forskel på fordelingerne af svarene på spørgsmålet ($P = 0,0000$).

Note: Svarkategorierne i spørgeskemaet lød: "Meget mere", "Lidt mere", "Det samme", "Lidt mindre" og "Meget mindre".

Note: Eleverne i spørgeskemaet gik enten på GF1 og GF2 på tidspunktet for nedlukningen.

Figuren viser dog også, at der er væsentlige forskelle på tværs af uddannelsesområderne. Særligt elever, der svarer på baggrund af uddannelsesområdet *Fødevarer, jordbrug og oplevelser* samt *Teknologi, byggeri og transport* oplevede mere praktisk undervisning sammenlignet med før corona. Her svarer hhv. i alt 38 % og i alt 39 % af de adspurgte elever, at de oplevede mere af denne type undervisning, sammenlignet med perioden før corona. Til sammenligning svarer i alt 20 % af de adspurgte elever på uddannelsesområdet *Omsorg, sundhed og pædagogik*, at de oplevede mere praktisk undervisning, mens det gør sig gældende for i alt 7 % af de adspurgte elever på uddannelsesområdet for *Kontor, handel og forretningsservice*.

Elevernes svar indikerer således, at det særligt var på de tekniske uddannelser, at skolerne havde fokus på de praktiske elementer. Dette ligger fint i tråd med, at det også har været på disse områder, at der var behov for at kompensere for manglende praktisk undervisning i nedlukningsperioden.

4.3.2 Socialisering af elever, der var startet op i nedlukningsperioden

For elever, som påbegyndte deres uddannelsesforløb i nedlukningsperioden, var der ifølge de kvalitative interview behov for et øget fokus på elevernes socialisering i genåbningsperioden. En leder fortæller blandt andet, at der blev brugt tid på, at eleverne skulle lære hinanden at kende og lære at begå sig i et fysisk klasserum.

Der er ligeledes eksempler på, at introforløbsaktiviteter blev gentaget for hold, der var startet lige inden nedlukningen, og for hold, hvor læreren vurderede, at der var behov for på ny at "resocialisere" eleverne. Dette har blandt andet været en nødvendighed på grund af de mange restriktioner og regler i genåbningsperioden, som betød, at eleverne ikke bare kunne vende tilbage til deres normale vaner. Der var fx regler for, hvornår eleverne skulle møde, spritte af, spise frokost, samt restriktioner for, hvor eleverne måtte befinde sig på skolen.

4.4 Elevernes oplevelse og udbytte af undervisningen i genåbningsperioden

Genåbningsperioden havde generelt en positiv betydning for elevernes overordnede trivsel og tilfredshed med undervisningen, som for flere elevers vedkommende havde taget et stort dyk i nedlukningsperioden.

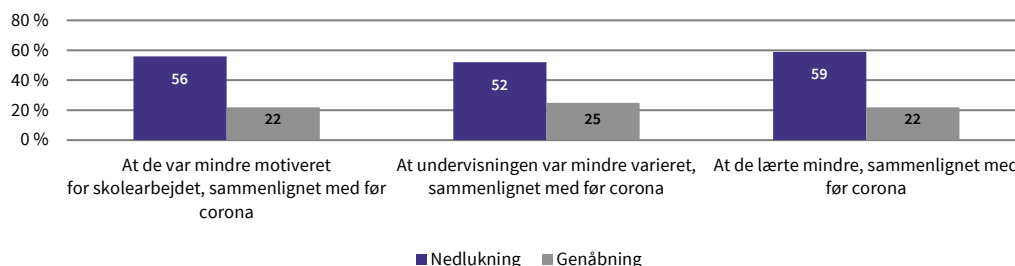
4.4.1 Eleverne oplevede bedre undervisning og øget motivation sammenlignet med under nedlukningsperioden

Elevernes svar i spørgeskemaundersøgelsen viser, at flertallet af de adspurgte elever enten oplevede, at undervisningen var som før nedlukningen, eller at den var bedre.

Figur 4.5 herunder viser andelen af elever, som oplevede, at de var mindre motiverede, at undervisningen var mindre varieret, og at de lærte mindre i hhv. nedluknings- og genåbningsperioden. Den illustrerer, at en langt mindre andel af elever oplevede disse udfordringer i genåbningsperioden sammenlignet med nedlukningsperioden. Fx svarer i alt 56 % af de adspurgte elever, at de var mindre motiverede i nedlukningsperioden sammenlignet med perioden før corona, mens i alt kun 22 % af de adspurgte elever svarer, at de var mindre motiverede i genåbningsperioden sammenlignet med perioden før corona. Samme tendens ses også i forhold til oplevelsen af variation og læring.

FIGUR 4.5

Andel af elever, som oplevede følgende i hhv. nedluknings- og genåbningsperioden

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt eud-elever, Danmarks Evalueringsinstitut, 2020.

Note: Note: n (nedlukning) = 1.355 og n (genåbning) = 1.116.

Note: Spørgsmålet om genåbningsperioden er kun stillet til de elever, der svarede "Ja" eller "Delvist" på spørgsmålet "Var du tilbage på din skole igen inden sommerferien?"

Note: Eleverne i spørgeskemaet gik på enten GF1 eller GF2 på tidspunktet for nedlukningen.

Note: Den fulde formulering på spørgsmålene, der indgår i figuren, er: "Hvis du skal sammenligne undervisningen, hvor I var fysisk tilbage på skolen med undervisningen før corona, vil du så mene: At du var mere eller mindre motiveret for skolearbejdet?" samt "Hvis du skal sammenligne undervisningen, hvor I var fysisk tilbage på skolen med undervisningen før corona, vil du så mene: At undervisningen var mere eller mindre varieret?" og "Hvis du skal sammenligne undervisningen, hvor I var fysisk tilbage på skolen med undervisningen før corona, vil du så mene: At du lærte mere eller mindre?"

Note: Svarkategorierne i spørgeskemaet lød: "Meget mere", "Lidt mere", "Det samme", "Lidt mindre" og "Meget mindre". I figuren indgår kun de elever, som har svaret "Mindre" eller "Meget mindre".

Lederne fortæller i de kvalitative interview, at eleverne var glade for at være tilbage på skolen. Perioden med hjemmeundervisning havde for flere elever været en øjenåbner i forhold til hvilke fordele, der er ved at komme i skole, både i forhold til struktur af og indhold i dagen og ikke mindst socialt. Elevernes motivation for at komme på skolen var derfor høj i denne periode.

Lærerne fortæller også, at genåbningsperioden bidrog positivt til elevernes samlede læring, da det her var muligt at fokusere på de kompetencer og emner, som var blevet nedprioriteret i nedlukningsperioden. Disse lærere vurderer derfor, at eleverne overordnet set endte med at lære det, de skulle i de fire måneder, som nødundervisningsperioden før sommerferien samlet set strakte sig over. Det er dog ikke muligt at konkludere noget endeligt om elevernes samlede læring i nødundervisningsperioden på baggrund af det eksisterende datagrundlag.

Erhvervsskoleers erfaringer med nødundervisning under covid-19-pandemien

© 2021 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

ISBN (www) 978-87-7182-490-2

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk